

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

**ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ • ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ**

2015

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

**ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ • ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ**

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ 2015

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ • ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ 2015

*

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
Α - Ι

Πλήρης πρόσβαση από το 1981
μέσω της Ψηφιακής Νομικής Βιβλιοθήκης

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3678 800, fax: 210 3678 819
www.nb.org • e-mail: info@nb.org

Ε Κ Δ Ο Σ Η 2 0 1 6

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ • ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ

- ✎ *Ιδιοκτήτης - Εκδότης:* **Χάρης Καρατζάς**
Μαυρομικαήλ 23, Αθήνα, 106 80
- ✎ *Επιμέλεια Εκδόσεως:* **Σοφία Καρατζά**
- ✎ *Συντονισμός ύλης:* **Βούλα Παπαδογάμβρου**
- ✎ *Διορθώσεις - Επιμέλεια Κειμένων:* **Θεόδωρος Στίγκας**
- ✎ *Υπεύθυνος παραγωγής:* **Ανδρέας Μενούνος**
- ✎ *Ηλεκτρονική σελιδοποίηση:* **Χρύσα Ζαργιαννάκη**
- ✎ *Εξώφυλλο:* **Ντίνος Παστρικός**
- ✎ *Εκτύπωση:* **Σπυρίδων Κων. Στρίκος**
- ✎ *Βιβλιοδεσία:* **Ανδρέας Κωνσταντίνου**
- ✎ **© ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ**
*Όμιλος Εκδοτικών & Εμπορικών Επιχειρήσεων,
Μαυρομικαήλ 23, Αθήνα 106 80
τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές) fax: 210 3678819*

ISSN: 1108-2798

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Δείτε ή εκτυπώστε
Online κατάλογος εκδόσεων
www.nb.org

➡➡➡➡➡ **On Line**

Κατάλογος Εκδόσεων

Συνεργάτες της έκδοσης

1. Γεωργιάδου Μαρία, *Δικηγόρος, LL.M.*
2. Κατζέλλα Μαρία, *Δικηγόρος*
3. Λαγού Νάντια, *Δικηγόρος*
4. Μαρινάκης Παρασκευάς, *Εφέτης Δ.Δ.*
5. Μπαλτάς Σωτήρης, *Δικηγόρος, ΜΔΕ*
6. Μπιστούνα Υβόννη, *Δικηγόρος, ΜΔΕ*
7. Πετροπούλου Παναγιώτα, *Δικηγόρος*
8. Σαρρή Στεφανία, *Δικηγόρος*
9. Στίγκας Θεόδωρος, *Δικηγόρος*
10. Τριάντος Νικόλαος, *Δικηγόρος*
11. Τσόγκας Πάνος, *Πρωτοδίκης Δ.Δ.*
12. Τσόγκας Χάρης, *Δικαστικός Αντιπρόσωπος ΝΣΚ, LL.M.*
13. Τσούμας Βασίλειος, *Δικηγόρος*

Η έρευνα γίνεται στα παρακάτω εκδιδόμενα στην Ελλάδα νομικά περιοδικά:

<i>Αρμ</i>	Αρμενόπουλος
<i>ΔΕΝ</i>	Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας
<i>ΔΦΝ</i>	Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας
<i>ΔΕΕ</i>	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών
<i>ΔΙΜΕΕ</i>	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης & Επικοινωνίας
<i>ΔιΔικ</i>	Διοικητική Δίκη
<i>ΕλΔ, ΕλλΔνη</i>	Ελληνική Δικαιοσύνη
<i>ΕΕΕυρΔ</i>	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου
<i>ΕΑΕΔ</i>	Επιθεώρηση Ασφαλιστικού και Εργατικού Δικαίου (Επιθ. ΙΚΑ)
<i>ΕΔΔΔ</i>	Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου
<i>ΕΔΚΑ</i>	Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης
<i>ΕΕμπΔ</i>	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
<i>ΕΕργΔ</i>	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου
<i>ΕΙΔ</i>	Επιθεώρηση Ιατρικού Δικαίου
<i>ΕΜΕΔ</i>	Επιθεώρηση Μεταναστευτικού Δικαίου
<i>ΕπΜΔ, ΕΜετΔ</i>	Επιθεώρηση Μεταφορικού Δικαίου
<i>ΕΝΔ</i>	Επιθεώρηση Ναυτιλιακού Δικαίου
<i>ΕΠορΔ</i>	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
<i>ΕπισκΕΔ</i>	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
<i>Επιχείρηση</i>	Επιχείρηση
<i>ΕφαΔ</i>	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
<i>ΕφημΔΔ</i>	Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου
<i>ΕΨΙΛΟΝ7</i>	ΕΨΙΛΟΝ 7
<i>ΘΠΔΔ</i>	Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου
<i>Λογ</i>	Λογιστής
<i>Νομική Επιθεώρηση</i>	Νομική Επιθεώρηση
<i>ΝοΒ</i>	Νομικό Βήμα
<i>ΠειρΝ</i>	Πειραϊκή Νομολογία
<i>ΠερΔικ</i>	Περιβάλλον και Δίκαιο
<i>ΠοινΧρ</i>	Ποινικά Χρονικά
<i>ΠοινΔικ</i>	Ποινική Δικαιοσύνη
<i>ΠραξΛογΠΔ</i>	Πράξη & Λόγος Ποινικού Δικαίου
<i>Συνήγορος</i>	Συνήγορος
<i>ΧρηΔικ</i>	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο
<i>ΧρΙΔ</i>	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Φίλοι Συνδρομητές,

Η «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ» αποσκοπεί να σας προσφέρει την καλύτερη δυνατή ενημέρωση στο νομικό χώρο και να γίνει το πολύτιμο βοήθημα όλων των Ελλήνων Νομικών.

Χάρη στη νέα, πρωτοποριακή μέθοδο επεξεργασίας της ύλης με τη βοήθεια των Η/Υ, η «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ» διαθέτει πλούσια, λεπτομερή και αναλυτικότητα ευρετήρια, απαραίτητα εργαλεία στην υπηρεσία κάθε επιστημονικής έρευνας.

Επιπλέον, η πάντα έγκαιρη κυκλοφορία της συντείνει ώστε ο Έλληνας Νομικός να είναι πάντοτε ενήμερος για την πρόσφατη νομολογία, που δημοσιεύεται σε όλα τα νομικά περιοδικά κατά το έτος 2015.

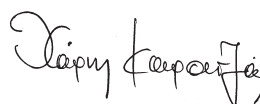
Ειδικότερα επισημαίνουμε, όσον αφορά στη λειτουργικότητα και στην καλή χρήση της «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ»:

- στην αρχή κάθε τόμου (η «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ» καλύπτει νομολογιακά την περίοδο από το 1981 και εξής) υπάρχουν αναλυτικά **περιεχόμενα**, κατ' αλφαβητική σειρά, όλων των περιλαμβανομένων λημμάτων. Ακολουθεί Πίνακας Γενικών Έργων (Βιβλιογραφία) για κάθε κλάδο Δικαίου.
- για κάθε ενδιαφερόμενο παρατίθενται λεπτομερείς **συντομογραφίες** τόσο των χρησιμοποιούμενων περιοδικών όσο και όλων των όρων, νομικών και μη, μέσα από τα κείμενα της νομολογίας, με τη σημασιολογική τους ανάλυση παραπληρώως.
- τα **δημοσιεύματα** κάθε λήμματος αναφέρονται στην αρθρογραφία του έτους 2015.
- η **βιβλιογραφία** κάθε λήμματος καλύπτει τις σημαντικότερες νομικές εκδόσεις που έχουν κυκλοφορήσει για το συγκεκριμένο λήμμα.
- όσον αφορά στην ισχύουσα **νομοθεσία**, είναι ενημερωμένη με τις τελευταίες τροποποιήσεις.
- στο τέλος του δεύτερου τόμου κάθε έτους υπάρχει **αναλυτικό αλφαβητικό ευρετήριο** που παραπέμπει και στους δύο τόμους του έτους αυτού και συσχετίζεται άμεσα με τα επιμέρους αλφαβητικά ευρετήρια των λημμάτων. υπάρχει δηλ. ένα γενικό αναλυτικό ευρετήριο, το οποίο παραπέμπει στα ειδικότερα ευρετήρια κάθε λήμματος και εν συνεχεία στο ίδιο το κείμενο του λήμματος.

Ο πρώτος τόμος του 2015 φιλοδοξούμε και ελπίζουμε να προσφέρει στον Έλληνα Νομικό την καλύτερη δυνατή βοήθεια, όπως άλλωστε και όλες οι μέχρι τώρα εκδόσεις μας.

Αθήνα, Μάρτιος 2016

Ο Εκδότης

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ *

ΑγορΔιατ	Αγορανομική Διάταξη	εισ(αγγ). πρ(ότ).	εισαγγελική πρόταση
ΑγορΚ	Αγορανομικός Κώδικας	εισαγ. παρατ.	εισαγωγική παρατήρηση
ΑγρΚ	Αγροτικός Κώδικας	ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
αδημ.	αδημοσίευτος, η, ο	ΕισΝΚΠοδΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΑΕ	ανώνυμη εταιρία	ΕΙΧ	Επιβατηγό Ιδιωτικής Χρήσεως
ΑΕΔ	Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο	ΕΛΑΣ, ΕΛ.ΑΣ.	Ελληνική Αστυνομία
ΑΕΜ	Ανώτατο Επιτρεπόμενο Μίσθωμα	ΕλΣυν, ΕλΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
ΑΘΔ	Αθλητικό Δικαστήριο	ΕλΣυνΟρ	Ολομέλεια Ελεγκτικού Συνεδρίου
αιτιολ. έκθ.	αιτιολογική έκθεση	ΕΛΤΑ, ΕΛ.ΤΑ.	Ελληνικά Ταχυδρομεία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας	ΕμπΚωδ	Εμπορικός Κώδικας
ΑΝ	αναγκαστικός νόμος	ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
αντεπίτρ.	αντεπίτροπος	ΕμπρΔ	Εμπράγματο Δίκαιο
αντίθ.	αντίθετα	εν(ημ). σημ.	ενημερωτικό σημείωμα
ΑΟΕΚ	Αυτόνομος Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας	ενν.	εννοείται
ΑΠ	Άρειος Πάγος	ΕΟΚ	Εθνικός Οργανισμός Καπνού ή Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
απόφ.	απόφαση	ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
άρ(θρ).	άρθρο, άρθρα	ΕΟΦ	Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων
αριθ(μ).	αριθμός	ΕΠ	Εκπαιδευτικό Προσωπικό
ΑΣΟ	Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός	επ.	επόμενα
ΑΤΑ	Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή	ΕπΑν, ΕΑ	Επιτροπή Ανταγωνισμού
ΑΤΕ	Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος	ΕΠΒΙ	Επιθεώρηση Πνευματικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας
ΑΥ	Απόφαση Υπουργού (Εμπορίου, ΑΥΕ· Οικονομίας, ΑΥΟ κ.ο.κ.)	ΕρμΑΚ	Ερμηνεία Αστικού Κώδικα
αυτ.	αυτόθι	ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
βδ, ΒΔ	βασιλικό διάταγμα	ΕτΚ	Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
βούλ.	βούλευμα	ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων Ανθρώπου
βρ	βυζαντινορωμαϊκός, ή, ό	ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΗΛΠΑΠ	Ηλεκτροκίνητα Λεωφορεία Περιοχής Αθηνών - Πειραιώς
ΓΟΚ	Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός	ΗΣΑΠ	Ηλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι Αθηνών - Πειραιώς
γνωμ., γνμδ.	γνωμοδότηση	ΙΚΑ	Ιδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
δα, ΔΑ	δαιτητική απόφαση	ΙΔΔ	Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο
ΔΔΔΔ	Δευτεροβάθμιο Διοικητικό Διαιτητικό Δικαστήριο	ΙΤΕ	Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού	ΚανΒ	Κανονισμός Βουλής
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	ΚανΥπηρΧωρ	Κανονισμός Υπηρεσίας Χωροφυλακής
ΔΕΠ	Διδακτικό Επιστημονικό Προσωπικό ή Δημόσια Επιχείρηση Πετρελίου	ΚΑΠΗ	Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων
ΔΕΤΕ	Δικαιώματα Εισπράξεων Τελωνειακών Ερευνών	ΚΑΤ	Κέντρο Αποκατάστασης Τραυματιών
ΔΕφ, ΔιοικΕφ	Διοικητικό Εφετείο	ΚΒΑΣ	Κανονισμός Βαρέων Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων
ΔΕΧ	Δελτίο Ελεύθερης Χρήσης	ΚΔΝΔ	Κώδικας Δημόσιου Ναυτικού Δικαίου
ΔΕΧΕ	Δικαιώματα Εισπράξεως Χημικών Εργασιών	ΚΕΔΕ	Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων
ΔιοικΔικ(ον)	Διοικητική Δικονομία	ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος
ΔιοικΠρ	Διοικητικό Πρωτοδικείο	ΚΙΝΔ	Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου
ΔΚ	Δασμολογική Κατάταξη	ΚΝΤΧ	Κώδικας Νόμου περί Τελών Χαρτοσήμου
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία	ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
ΕΑΣτΕ	Επιτροπή Αναστολών ΣτΕ	ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΕΒΑΥ	Εθνική Βιομηχανία Αεροπορικού Υλικού	ΚΠοδΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΕΓΣΣΕ	Εθνικές Γενικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας	ΚΤΕΛ	Κοινό Ταμείο Εισπράξεως Λεωφορείων
εδ., εδάφ.	εδάφιο	ΚΤΠ	Κώδικας Τροφίμων και Ποτών
ΕΔΤΠ	Επιστημονικό Διδακτικό Τεχνικό Προσωπικό		
ΕΔΜΠ	Επιθεώρηση Δικαίου Μισθώσεως Πράγματος		
ΕιδΔικΑγΚακοδ	Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας		
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση		
Ειρ	Ειρηνοδικείο		

* Η αλφαβήτωση έχει γίνει με βάση τη συντομογραφία.

ΚΥΔΕΠ	Κρατική Υπηρεσία Διαχειρίσεως Εγχωρίων Προϊόντων
ΚΒΣ	Κώδικας Βιβλίων & Στοιχείων
ΚΦΑΣ	Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών
ΚΦΔ	Κώδικας Φορολογικής Δικονομίας
ΜΚ	Μισθολογικό Κλίμακιο
ΜΟΔ, Μ.Ο.Δ.	Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο
Ν	νόμος
ΝΑΤ	Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο
ΝΔ	νομοθετικό διάταγμα
ΝΔΤΕ	Νομικό Δελτίο Τραπεζής Ελλάδος
ΝΕΔΕ	Νόμος Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων
ΝΠΔΔ ή νηδδ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ ή νπιδ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο Κράτους
ό.π., όπ. παραπ.	όπου παραπάνω
ΟΑΕ	Οργανισμός Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
ΟΑΘ	Οργανισμός Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης
ΟΑΣΘ	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΔΔΕΠ	Οργανισμός Διοικήσεως και Διαχειρίσεως Εκκλησιαστικής Περιουσίας
ΟΔΜΠ	Οργανισμός Διοίκησης Μοναστηριακής Περιουσίας
ΟΕΚ	Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
ΟΚΑ	Οργανισμός Κοινωνικής Ασφαλίσεως
Ολ(ομ)	Ολομέλεια
ΟΛΠ	Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς
ΟΟΣΑ	Οικονομικός Οργανισμός Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟργΔικ	Οργανισμός Δικαστηρίων
ΟργΦορΔικ	Οργανισμός Φορολογικών Δικαστηρίων
ΟΣΕ	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος
ΟΣΚ	Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΟΥΘ	Οργανισμός Ύδρευσης Θεσσαλονίκης
παρατ.	παρατήρηση, παρατηρήσεις
ΠΔ	προεδρικό διάταγμα
ΠΔΔΔ	Πρωτοβάθμιο Διοικητικό Διαιτητικό Δικαστήριο
ΠΕΕ	Πράξη Επιβολής Εισφορών
ΠΕΚ	Πρωτοδικείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΠΕΣΤΕ	Πρακτικό Επεξεργασίας ΣτΕ
ΠΠΠ	Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο (ΣΙΔΑ)
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠΚΤΜΝΕ	Πρωτόκολλο Κανονισμού Τιμής Μονάδας Νέων Εργασιών
ΠρΑΕΔ	Πρόεδρος Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου
πρακτ.	πρακτικό, πρακτικά
ΠρΔΕφ	Πρόεδρος Διοικητικού Εφετείου

ΠρΔΠρ	Πρόεδρος Διοικητικού Πρωτοδικείου
ΠΥΣ	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
Σ., Συντ.	Σύνταγμα
σημ.	σημείωση, σημείωμα
ΣΟΛ	Σώμα Ορκωτών Λογιστών
ΣΠ	Συγκριτικός Πίνακας ή Συντακτική Πράξη
ΣΠΚ	Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας
ΣΣΕ ή σσε	Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ	Συνήγορο του Πολίτη
στοιχ.	στοιχείο, στοιχεία
Συμβ	Συμβούλιο
συμπλ.	συμπληρώμα
ΣυνθΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣυνθΕΟΚ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας
σχ., σχόλ.	σχόλιο, σχόλια
σχετ.	σχετικά, σχετικός, ή, ό
ΤΑΞΥ	Ταμείο Ασφαλίσεως Κληρικών Ελλάδος
ΤΑΧΔΙΚ	Ταμείο Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτηρίων
τδδ	τακτικά διοικητικά δικαστήρια
ΤΔΕ	Τοπική Διοικητική Επιτροπή (του ΙΚΑ) ή Τριμελής Διοικητική Επιτροπή
ΤΕΒΕ	Ταμείο Επαγγελματιών Βιοτεχνών Ελλάδος
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Επιστημονικό Προσωπικό
Τελ(ων)Κ(ωδ)	Τελωνειακός Κώδικας
ΤελωνN	Τελωνειακή Νομοθεσία
ΤΕΦΑΑ	Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής Αθλητισμού
ΤΠΔΑ	Ταμείο Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών
ΤΠΔΥ	Ταμείο Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων
ΤΣΑ	Ταμείο Συντάξεως Αυτοκινήτιστών
ΤΣΑΥ	Ταμείο Συντάξεως και Ασφαλίσεως Υγειονομικών
ΤΣΜΕΔΕ	Ταμείο Συντάξεως Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΕ	Υγειονομική Επιτροπή
ΥΕΘΑ	Υπουργείο Εθνικής Αμύνης
ΥΕΝ	Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
ΥΚΥ	Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών
ΥΠΑ	Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας
ΥΠΕΔΑ	Υπηρεσία Ελέγχου Διακινήσεως Αγαθών
Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
υποπερ.	υποπερίπτωση
ΦΑΒΕ	Φορολογία Ανωνύμων Βιομηχανικών Εταιριών
ΦΑΠ	Φόρος Ακινήτου Περιουσίας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦΚΕ	Φόρος Κύκλου Εργασιών
ΦΜΑ	Φόρος Μεταβίβασης Ακινήτου
ΦΜΥ	Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών
ΦορN	Φορολογική Νομοθεσία
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Α

* Αβαρία.....	33	Αίρεση	100
* Άγιο Όρος βλ. και λ. <i>Εκκλησία, Θρησκευτική ελευθερία</i>	34	Αισχροκέρδεια βλ. λ. <i>Αγορανομία - Αγορανομικός Κώδικας</i>	
Άγνοια Νόμου βλ. λ. <i>Νόμος</i>		Αισχροκερδείς Συμβάσεις βλ. λ. <i>Συμβάσεις (ΑστΔ), Συμβάσεις (ΕμπΔ)</i>	
Άγνωστη Διαμονή βλ. λ. <i>Επίδοση, Κατοικία, Επίδοση (ΔιοικΔικον)</i>		Αίτηση ακυρώσεως (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. <i>Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον), Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον), Διοικητική πράξη, Συλλογικά όργανα</i>	102
Αγορανομία - Αγορανομικός Κώδικας	34	Αίτηση ακυρώσεως Αποφάσεως (ΠοινΔικον) βλ. λ. <i>Απόφαση (ΠοινΔικον)</i>	
Αγοραπωλησία βλ. λ. <i>Πώληση</i>		* Αίτηση ακυρώσεως διαδικασίας (ΠοινΔικον).....	114
Αγοροζημίες βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά Προϊόντα</i>		Αίτηση αναίρεσεως (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. <i>Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον), Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον)</i>	114
Αγροληψία επίμορτη βλ. λ. <i>Μίσθωση πράγματος</i>		Αίτηση Αναίρεσεως (ΠολΔ) βλ. λ. <i>Αναίρεση (ΠολΔ)</i>	
Αγροτική ασφάλεια βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά προϊόντα</i>		Αίτηση θεραπείας βλ. <i>Προσφυγή (ΔιοικΔικον)</i>	
Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά Προϊόντα	35	Αίτηση για Χάρη βλ. λ. <i>Ποινές</i>	
Αγροτικός Κλήρος βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά Προϊόντα</i>		Αιτία Θανάτου Δωρεά βλ. λ. <i>Δωρεά</i>	
Αγροφυλακή βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά Προϊόντα</i>		Αιτιολογία βλ. λ. <i>Σύνταγμα, Διοικητική πράξη, Απόφαση</i>	
Αγιστεία βλ. λ. <i>Συγγένεια</i>		Ακίνητα βλ. λ. <i>Αγροτική νομοθεσία - Αγροτικά προϊόντα, Αιγιαλός, Απαλλοτρίωση Αναγκαστική, Αρχαία - Αρχαιότητες, Δημόσια κτήματα, Δουλείες, Επικαρπία, Εργατική κατοικία, Κτηματολόγιο, Κυριότητα, Χρησικτησία</i>	
Αγωγή (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. <i>Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον), Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον)</i>	36	Ακολασία - Ακόλαστη πράξη βλ. λ. <i>Αποπλάνηση</i>	119
Αγωγή (ΠολΔ) βλ. και λ. <i>Αρμοδιότητα (ΠολΔ), Βιβλία Διεκδικήσεων, Διάδικοι (ΠολΔ), Δικαιοδοσία (ΠολΔ), Δίκη (Πολιτική), Δικόγραφα, Εκκρεμοδικία, Έννομο συμφέρον (ΠολΔ), Επίδοση (ΠολΔ), Νομιμοποίηση, Παραγραφή (ΑστΔ-ΕμπΔ) κ.λπ.</i>	43	Ακρόαση (ΣυντΔ) βλ. και λ. <i>Σύνταγμα</i>	120
Αγωγή Πολιτική βλ. λ. <i>Πολιτική Αγωγή - Πολιτικός Ενάγων</i>		Ακτοπλοΐα βλ. λ. <i>Πλοίο - Πλοιοκτήτης</i>	
Αγωγιάτης βλ. λ. <i>Αυτοκίνητα, Ναύλωση, Μεταφορές</i>		Ακυρότητα (ΑστΔ) βλ. και λ. <i>Ανταγωνισμός, Απάτη, Δημόσια κτήματα, Διαθήκη, Δικαιοπραξίες, Έγγραφα, Εικονικότητα, Εταιρίες, Κατάχρηση Δικαιώματος, Κληρονομία, Μισθώσεις εμπορικές, Πλάνη, Πώληση, Συμβάσεις, Σύμβαση Εργασίας, Τόκος, Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες - Πιστωτικά ιδρύματα κ.λπ.</i>	122
Άδεια προς Δίωξη βλ. λ. <i>Ποινική Δίωξη</i>		Ακυρότητα (ΔιοικΔικον) βλ. λ. <i>Αίτηση Ακυρώσεως, Διοικητική Πράξη</i>	
Άδεια Εργαζομένων βλ. λ. <i>Σύμβαση Εργασίας</i>		Ακυρότητα (ΠοινΔικον) βλ. και λ. <i>Αναίρεση (ΠοινΔικον), Ανάκριση - Ανακριτικές πράξεις, Αντίκλητος, Δικαστήρια - Δικαστική προστασία, Εισαγγελείς - Εισαγγελία, Επίδοση (ΠοινΔικον), Κατηγορούμενος, Κλητήριο θέσπισμα, Πολιτική αγωγή - Πολιτικώς ενάγων κ.λπ.</i>	130
Άδεια Υπαλλήλων βλ. λ. <i>Υπάλληλοι στη σχετική κατηγορία</i>		Ακυρότητα (ΠολΔ) βλ. και λ. <i>Αναγκαστική εκτέλεση, Διαιτησία, Πλειστηριασμός, Πραγματογνωμοσύνη κ.λπ.</i>	138
Αδισίρετη Παροχή βλ. λ. <i>Παροχή</i>		Αλιεία - Αλιεύματα - Αλιεργάτες	139
Αδικοβόλγτος πλουτισμός	51	Αλληλέγγυα Ενοχή βλ. λ. <i>Ενοχές</i>	
Αδίκημα - Αδικοπραξία βλ. και λ. <i>Αποζημίωση, Αυτοκίνητα κ.λπ.</i>	54	Αλληλοβοηθητικά Σωματεία βλ. λ. <i>Σωματεία</i>	
Αδικη Επίθεση βλ. λ. <i>Απειλή (ΠοινΔ)</i>		Αλληλόχρεος λογαριασμός (ΑστΔ - ΕμπΔ) βλ. και λ. <i>Αγωγή, Αναγνώριση χρέους, Βιβλία εμπορικά, Διαταγή πληρωμής, Εγγύηση, Έγγραφα (ΠολΔ), Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες - Πιστωτικά Ιδρύματα, Τόκοι</i>	139
Αδυναμία Παροχής βλ. λ. <i>Παροχή</i>			
Αεροπορία - Αεροπορικές Συγκοινωνίες βλ. λ. <i>Μεταφορές</i>	86		
Αθέμιτος Ανταγωνισμός βλ. λ. <i>Ανταγωνισμός</i>			
Αθλητισμός	87		
Αιγιαλός	89		
Αίγυπτος - Αιγυπτιώτες βλ. λ. <i>Ομογενείς</i>			
Αιδούς προσβολή	97		
* Αιμομιξία.....	99		
Αιολική ενέργεια βλ. λ. <i>Ενέργεια</i>			

* Όπου υπάρχει αστερίσκος, σημαίνει ότι δεν υπάρχει νομολογιακή κίνηση κατά το έτος αυτό.

Αλλοδαποί βλ. και λ. Έκδοση, ΕΣΔΑ, Ιθαγένεια, Ομογενείς, Παραμεθόριες περιοχές, Πρόσφυγες	143
* Αμβλωση	152
Αμέλεια (ΑσΔ)	153
Αμέλεια (ΠοινΔ) βλ. και λ. Ανθρωποκτονία, Σωματικές βλάβες	154
Αμνηστία (ΠοινΔ) βλ. λ. Ποινές	
* Αμυνα (ΠοινΔ)	156
Αναβολή βλ. λ. Δίκη	
Αναγγελία βλ. λ. Πλειστηριασμός, Πτώχευση κ.λπ.	
Αναγκαστική Απαλλοτρίωση βλ. λ. Απαλλοτρίωση Αναγκαστική	
Αναγκαστική Διαδοχή βλ. λ. Νόμιμη Μοίρα	
Αναγκαστική Διαχείριση	157
Αναγκαστική Εκτέλεση βλ. λ. Εκτέλεση	
Ανάγκης Κατάσταση βλ. λ. Κατάσταση Ανάγκης	
Αναγνώριση χρέους	158
Αναγνωριστική Αγωγή βλ. λ. Αγωγή	
Αναδασμός βλ. λ. Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά προϊόντα	
Αναίρεση (ΔιοικΔικον) βλ. λ. Αίτηση Αναίρεσεως	
Αναδοχή χρέους	159
Αναίρεση (ΠοινΔικον) βλ. και λ. Ακυρότητα (ΠοινΔικον), Απόδειξη (ΠοινΔικον), Απόφαση, Αρμοδιότητα, Δικαστήρια - Δικαστική προστασία, Δίκη (Ποινική), Έγγραφα (ΠοινΔικον), Ένδικα μέσα, Καταλογισμός (ΠοινΔικον), Κατηγορούμενος, Κλήτευση, Προθεσμίες, Υπέρβαση εξουσίας	163
Αναίρεση (ΠολΔ) βλ. και λ. Έγγραφα (ΠολΔ), Απόδειξη (ΠολΔ), Δεδικασμένο	171
Ανάκληση βλ. λ. Δικαιοπραξίες, Πληρεξουσιότητα, Διοικητική Πράξη, Απαλλοτρίωση Αναγκαστική, Ποινές, Απόλυση με όρους, Έγκληση - Μήνυση κ.λπ.	
Ανακοπή ερημοδικίας (ΠολΔ)	184
Ανακοπή κατά Διαταγής Πληρωμής βλ. λ. Διαταγή Πληρωμής	
Ανακοπή κατά Πράξεων Εκτελέσεως βλ. λ. Εκτέλεση	
Ανακοπή κατά Πρωτοκόλλου Διοικητικής Αποβολής βλ. λ. Δάση, Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Δημόσια κτήματα	185
Ανακοπή - Τριτανακοπή	186
Ανάκριση - Ανακριτικές πράξεις βλ. και λ. Ακυρότητα (ΠοινΔικον)	195
Αναμίσθωση βλ. λ. Μίσθωση Πράγματος	
Αναμορφωτικά Μέτρα βλ. λ. Ανήλικος	
Ανανέωση βλ. λ. Ενοχή	
Αναπλειστηριασμός βλ. λ. Πλειστηριασμός	
Ανάπηροι - Θύματα πολέμου βλ. και λ. Αντίσταση εθνική	199
Αναπροσαρμογή Αξίας Ακινήτων των Επιχειρήσεων βλ. λ. Φορολογία στην Υπεραξία των Ακινήτων	
Αναστολή βλ. λ. Ασφαλιστικά μέτρα, Διοικητική Πράξη, Δίκη (ΔιοικΔικον), Διοικητική εκτέλεση, Εκτέλεση, Παραγραφή, Ποινές	
Αναστολή (ΠολΔ) βλ. και λ. Ασφαλιστικά μέτρα, Διοικητική εκτέλεση	200
Ανατοκισμός βλ. λ. Τόκος	

Αναψηλάφηση	204
Αναψηλάφηση (ΠοινΔικον) βλ. λ. Επανάληψη Διαδικασίας	
Ανέλεγκτο - Ελεγκτό βλ. λ. Αναίρεση (ΠολΔ)	
Ανεξάρτητες Αρχές	207
Ανήλικος βλ. και λ. Αποπλάνηση, Γάμος, Διαζύγιο, Διατροφή, Οικογένεια - Οικογενειακή προστασία, Πολύτεκνοι, Συγγένεια, Τέκνα, Υιοθεσία	210
Ανθρώπινα Δικαιώματα - Ατομικά Δικαιώματα βλ. λ. Ακρόαση, Απόρρητο - Παραβίαση Απορρήτου, Δικαστήρια - Δικαστική προστασία, Εκκλησία, Εκπαίδευση, Εργασία, Ισότητα, Ιδιοκτησία, Κοινωνικές ασφαλίσσεις, Οικογένεια - Προσβολή τιμής, Περιβάλλον, Προσωπική ελευθερία, Προσωπικότητα, Ραδιοφωνία - Τηλεόραση, Τύπος	
Ανθρωποκτονία	216
Ανίκανοι για Καταλογισμό βλ. λ. Καταλογισμός (ΠοινΔ)	
Ανικανότητα (ΠοινΔ) βλ. λ. Καταλογισμός (ΠοινΔ)	
Ανταγωγή βλ. λ. Αγωγή	
Ανταγωνισμός βλ. και λ. Διακριτικό γνώρισμα, Διακριτικός τίτλος, Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επωνυμία, Σήματα	223
Αντέγγραφα βλ. λ. Έγγραφα	
Αντέφεση βλ. λ. Έφεση	
Αντίγραφα βλ. λ. Έγγραφα	
Ανταλλαγή βλ. λ. Πώληση	
Ανταλλάξιμη περιουσία βλ. λ. Δημόσια κτήματα	
Αντίκλητος (ΔιοικΔικον) βλ. λ. Επίδοση (ΔιοικΔικον)	
Αντίκλητος (ΠοινΔικον) βλ. και λ. Επίδοση (ΠοινΔικον)	
Αντίκλητος (ΠολΔ) βλ. και λ. Επίδοση (ΠολΔ)	
* Αντιποίηση Αρχής βλ. λ. Αντίσταση κατά της Αρχής	239
Αντιπροσώπευση	239
Αντιρρήσεις βλ. λ. Εκτέλεση	
* Αντίσταση Εθνική	240
Αντίσταση κατά της Αρχής βλ. και λ. Αντιποίηση Αρχής	241
Αντιφατική Συμπεριφορά βλ. λ. Κατάχρηση Δικαιώματος	
Αντιφώνηση Χρέους βλ. λ. Χρέος	
Ανυπακοή βλ. λ. Στρατός - Στρατιωτικοί - Υπάλληλοι Στρατιωτικοί	
Ανώνυμη Εταιρία βλ. λ. Εταιρίες	
Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο βλ. λ. Δικαστήρια - Δικαστική Προστασία	
Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ) βλ. λ. Ανεξάρτητες Αρχές	
Ανωτέρα βία (ΑσΔ)	243
* Αξιόγραφα (Γενικά)	244
Αξιόγραφα βλ. λ. Αξιόγραφα (Γενικά), Συναλλαγματική - Γραμμάτιο σε Διαταγή, Επιταγή, Φορτωτική κ.λπ.	
Αξιωματικοί βλ. λ. Στρατός - Στρατιωτικοί - Υπάλληλοι Στρατιωτικοί	
Απαγόρευση (ΑσΔ) βλ. λ. Δικαστική συμπαράσταση	
* Απαγόρευση εξόδου από τη Χώρα	244
* Απαγωγή βλ. και λ. Ανήλικος	245
Απαλλαγή Φορολογική βλ. λ. με σχετικές Φορολογίες	

Απαλλοτρίωση αναγκαστική.....	245	Απόφαση (ΠολΔ).....	325
Απάτη (ΑστΔ).....	251	Αποκετεύσεις Βλ. λ. <i>Οργανισμοί (ΕΥΔΑΠ)</i>	
Απάτη (ΠοινΔ) Βλ. και λ. Δημόσιο (ΠοινΔ).....	252	Άρειος Πάγος Βλ. λ. <i>Αναίρεση, Αναψηλάφηση, Δικαστήρια - Δικαστική Προστασία, Ένδικα Μέσα, Παραπομπή</i>	
* Απείθεια.....	258	Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον)	330
Απειλή (ΑστΔ).....	258	Αρμοδιότητα (ΠοινΔικον).....	335
Απειλή (ΠοινΔ).....	259	Αρμοδιότητα (ΠολΔ).....	336
Απέλαση Βλ. λ. <i>Αλλοδαποί</i>		Αρνητική Αγωγή Βλ. λ. <i>Αγωγή (ΠολΔ), Κυριότητα</i>	
* Απεργία (ΕργΔ)	260	* Αρπαγή.....	341
Απιστία	260	Αρπαγή Ανηλίκου Βλ. λ. <i>Ανήλικος</i>	
Απόγραφο Βλ. λ. <i>Εκτέλεση</i>		Αρραβώνας	341
Απόδειξη (ΔιοικΔικον) Βλ. και λ. Έγγραφα (ΔιοικΔικον).....	262	* Αρτοποιεία - Αρτοποιοί - Αρτεργάτες	342
Απόδειξη (ΠοινΔικον) Βλ. και λ. Αναίρεση (ΠοινΔικον), Ανάκριση, Έγγραφα (ΠοινΔικον), Ένδικα μέσα (ΠοινΔικον), Μάρτυρες (ΠοινΔικον), Πραγματογνωμοσύνη (ΠοινΔικον).....	264	Αρχαία - Αρχαιότητες.....	342
Απόδειξη (ΠολΔ)	267	Αρχή Ισότητας Βλ. λ. <i>Ισότητα</i>	
Αποδοχές Βλ. λ. <i>Σύμβαση Εργασίας</i>		Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα Βλ. λ. <i>Ανεξάρτητες Αρχές</i>	
Αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος Βλ. και λ. Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.....	270	Αρχής Περιύβριση Βλ. λ. <i>Περιύβριση Αρχής</i>	
Απόδραση κρατουμένου	271	Αρχής Αντιποίηση Βλ. λ. <i>Αντιποίηση Αρχής</i>	
Αποζημίωση	272	Αρχής Αντίσταση Βλ. λ. <i>Αντίσταση κατά της Αρχής</i>	
Αποθήκες Βλ. λ. <i>Τελωνεία - Τελωνειακή Νομοθεσία</i>		Αρχιτέκτονες Βλ. λ. <i>Μηχανικοί</i>	
* Αποκατάσταση (ΠοινΔικον)	278	Αρωγή επιθαλάσσια	356
Αποκατάσταση Πτωχευτική Βλ. λ. <i>Πτώχευση</i>		Ασέλγεια Βλ. και λ. Αποπλάνηση.....	358
Αποκατάσταση Ακτημών Βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά προϊόντα</i>		Άσεμνα Δημοσιεύματα Βλ. λ. <i>Τύπος</i>	
Αποκατάσταση Προσφύγων Βλ. λ. <i>Πρόσφυγες</i>		Αστικώς Υπεύθυνος Βλ. λ. <i>Δίκη (Ποινική)</i>	
Αποκέντρωση Διοικητική Βλ. λ. <i>Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Τοπική Αυτοδιοίκηση</i>		Αστυνομία - Αστυνομικές Διατάξεις Βλ. λ. <i>Σώματα Ασφαλείας</i>	
Αποκήρυξη Βλ. λ. <i>Τέκνα</i>		Άσυλο Βλ. λ. <i>Έκδοση, Διατάραξη Οικιακής Ειρήνης, Εκπαίδευση, Οικογένεια - Οικογενειακή προστασία - Προσβολή τιμής, Παραβίαση οικιακού ασύλου</i>	
Αποκλήρωση Βλ. λ. <i>Διαθήκη, Νόμιμη Μοίρα</i>		Ασφάλεια Αγροτική Βλ. λ. <i>Αγροτική νομοθεσία - Αγροτικά προϊόντα</i>	
Απολογία Κατηγορουμένου Βλ. λ. <i>Κατηγορούμενος</i>		Ασφάλεια Δημόσια Βλ. λ. <i>Σώματα Ασφαλείας</i>	
Αποθετήριο Βλ. λ. <i>Αξιόγραφα (Γενικά)</i>		Ασφάλεια Συγκοινωνιών Βλ. λ. <i>Συγκοινωνίες</i>	
Απόλυση με όρους Βλ. και λ. Εκτέλεση (ΠοινΔικον), Ποινές	278	Ασφαλίσεις Γεωργικές (ΟΓΑ) Βλ. λ. <i>Κοινωνικές Ασφαλίσεις</i>	
Απολωλота (ΑστΔ) Βλ. λ. <i>Κυριότητα</i>		Ασφαλίσεις Κοινωνικές Βλ. λ. <i>Κοινωνικές Ασφαλίσεις</i>	
Απόντες Βλ. λ. <i>Επιτροπεία - Επίτροπος</i>		Ασφάλιση ιδιωτική Βλ. και λ. Αυτοκίνητα, Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας.....	362
Απόπειρα	281	Ασφαλιστικά μέτρα	372
Αποπλάνηση Βλ. και λ. Ανήλικος, Ασέλγεια	283	Ατομική Ενέργεια Βλ. λ. <i>Ενέργεια</i>	
Αποποίηση Κληρονομίας Βλ. λ. <i>Κληρονομία, Κληροδοσία</i>		Ατομικά Δικαιώματα Βλ. λ. <i>Ακρόαση, Απόρρητο - Παραβίαση Απορρήτου, Δικαστήρια - Δικαστική προστασία, Εκκλησία, Εκπαίδευση, Εργασία, Ισότητα, Ιδιοκτησία, Κοινωνικές ασφαλίσεις, Οικογένεια - Προσβολή τιμής, Περιβάλλον, Προσωπική ελευθερία, Προσωπικότητα, Ραδιοφωνία - Τηλεόραση, Τύπος</i>	
Απόρρητο - Παραβίαση απορρήτου Βλ. και λ. Τράπεζες - Τραπεζικές Εργασίες - Πιστωτικά Ιδρύματα	285	Ατυχήματα Βλ. λ. <i>Αυτοκίνητα, Σύμβαση Εργασίας</i>	
Αποσφράγιση Βλ. λ. <i>Σφράγιση - Αποσφράγιση</i>		Αυθαίρετα Κτίσματα Βλ. λ. <i>Πολοδομία - Χωροταξία</i>	
* Απόφαση (ΔιοικΔικον) Βλ. και λ. Αγωγή (ΔιοικΔικον), Αίτηση Ακυρώσεως (ΔιοικΔικον), Αίτηση Αναιρέσεως (ΔιοικΔικον), Δεδικασμένο (ΔιοικΔικον), Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον), Δίκη (ΔιοικΔικον), Διοικητική Πράξη, Ελεγκτικό Συνέδριο, Ένδικα μέσα (ΔιοικΔικον), Επίδοση (ΔιοικΔικον), Έφεση (ΔιοικΔικον).....	286	* Αυτοδικία	386
Απόφαση (ΠοινΔικον).....	287	Αυτοκίνητα.....	387
		Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ) Βλ. λ. <i>Φορολογία Εισοδήματος</i>	
		Αυτοσύμβαση Βλ. λ. <i>Αντιπροσώπευση, Συμβάσεις (ΑστΔ)</i>	

Αυτοουργία βλ. λ. <i>Ηθικός Αυτοουργός, Συνέργεια, Έγκλημα</i>	
Αυτόφωρο έγκλημα βλ. και λ. <i>Έγκλημα - Έγκληματίας - Έγκληματικότητα</i>395	
Αυτοψία (ΔιοικΔικον) βλ. λ. <i>Απόδειξη (ΔιοικΔικον)</i>	
Αυτοψία (ΠοινΔικον)397	
* Αυτοψία (ΠολΔ)398	
* Αφάνεια399	
Αφροδίσια Νοσήματα βλ. λ. <i>Πορνεία</i>	
Αχρεώστητο βλ. λ. <i>Αδικοιολόγητος Πλουτισμός</i>	
Αχρησία βλ. λ. <i>Δουλείες</i>	
Άφεση χρέους399	

B

Βάρος αποδείξεως βλ. λ. <i>Απόδειξη</i>	
Βεβαίωση ψευδής401	
Βία ανώτερη βλ. λ. <i>Ανωτέρα Βία</i>	
Βία παράνομη402	
Βιαιοπραγία κατ' ανωτέρου βλ. λ. <i>Στρατός - Στρατιωτικοί - Υπάλληλοι Στρατιωτικοί</i>	
Βιασμός404	
Βιβλία Διεκδικήσεων405	
Βιβλία Εμπορικά βλ. και λ. <i>Αλληλόχρεος Λογαριασμός</i>406	
Βιβλία Μεταγραφών βλ. λ. <i>Μεταγραφή</i>	
Βιβλία Υποθηκών βλ. λ. <i>Υποθήκη</i>	
Βιομηχανία - Βιοτεχνία408	
Βιομηχανική Ιδιοκτησία βλ. και λ. <i>Ανταγωνισμός, Ευρεσιτεχνία - Εφευρέσεις, Σήματα</i>409	
Βίος προηγούμενος έντιμος βλ. λ. <i>Ποινές</i>	
Βλάβη Σωματική βλ. λ. <i>Σωματικές βλάβες</i>	
* Βλασφημία410	
Βόμβες βλ. λ. <i>Εκρηκτικές Ύλες</i>	
Βοσκή βλ. λ. <i>Ζώα - Ζωοκλοπές - Ζωοκτονία</i>	
Βούλευμα410	
Βουλευτές - Βουλή βλ. και λ. <i>Εκλογές, Κόμματα πολιτικά</i>411	

Γ

Γάμος βλ. και λ. <i>Διαζύγιο, Διατροφή</i>413	
* Γενετική417	
Γενικές Αποθήκες βλ. λ. <i>Τελωνεία - Τελωνειακή Νομοθεσία</i>	
Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος βλ. λ. <i>Συνδικαλισμός</i>	
Γενικοί Όροι Συναλλαγών βλ. λ. <i>Προστασία Καταναλωτή</i>	
Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός βλ. λ. <i>Πολοδομία - Χωροταξία</i>	
Γεωργία - Γεωργικές επιχειρήσεις βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά Προϊόντα</i>418	
Γεωργικά Ενεχυρόγραφα βλ. λ. <i>Ενέχυρο</i>	

Γεωργικές Ασφαλίσεις (ΟΓΑ) βλ. λ. <i>Κοινωνικές ασφαλίσεις</i>	
Γεωργικός κλήρος βλ. λ. <i>Αγροτική Νομοθεσία - Αγροτικά προϊόντα</i>	
Γνησιότητα Εγγράφων βλ. λ. <i>Έγγραφα</i>	
Γνησιότητα τέκνου βλ. λ. <i>Τέκνα</i>	
Γονική μέριμνα βλ. λ. <i>Ανήλικος, Διατροφή, Τέκνα</i>	
Γραμμάτιο σε Διαταγή βλ. λ. <i>Συναλλαγματική - Γραμμάτιο σε Διαταγή</i>	

Δ

Δάνειο420	
Δανειστών Καταβολή βλ. λ. <i>Καταβολή Δανειστών</i>	
Δάση422	
Δασμοί βλ. λ. <i>Τελωνεία - Τελωνειακή Νομοθεσία, Εισαγωγές - Εξαγωγές</i>	
Δεδικασμένο (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. <i>Απόφαση (ΔιοικΔικον)</i>436	
Δεδικασμένο (ΠοινΔικον)438	
Δεδικασμένο (ΠολΔ)440	
Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα βλ. και λ. <i>Ανεξάρτητες Αρχές, Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες</i>444	
ΔΕΗ βλ. λ. <i>Οργανισμοί</i>	
Δήλωση (Φόρου) βλ. λ. <i>με σχετικές Φορολογίες</i>	
Δήμαρχος βλ. λ. <i>Τοπική Αυτοδιοίκηση</i>	
Δήμευση βλ. και λ. <i>Κατάσχεση</i>448	
Δήμοι - Κοινότητες βλ. λ. <i>Τοπική Αυτοδιοίκηση</i>	
Δημοπρασίες βλ. λ. <i>Συμβάσεις Διοικητικές</i>	
Δημόσια Ασφάλεια βλ. λ. <i>Σώματα Ασφαλείας</i>	
Δημόσια Διοίκηση βλ. λ. <i>Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση</i>	
Δημόσια έργα451	
Δημόσια Έσοδα βλ. λ. <i>Εκτέλεση (ΔιοικΔικον) κ.λπ.</i>	
Δημόσια κατάθεση βλ. λ. <i>Ασφαλιστικά Μέτρα, Παρακαταθήκη - Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων</i>	
Δημόσια κτήματα457	
Δημόσια τάξη469	
Δημόσιες επιχειρήσεις470	
Δημοσιογράφοι βλ. λ. <i>Τύπος</i>	
Δημόσιο (ΠοινΔ)472	
Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση βλ. και λ. <i>Αγωγή (ΔιοικΔικον), Διοικητική πράξη, Εκτέλεση (ΔιοικΔικον), Συλλογικά όργανα, Συμβάσεις διοικητικές</i>494	
Δημόσιοι Υπάλληλοι βλ. λ. <i>Υπάλληλοι σχετικής κατηγορίας</i>	
Δημόσιος κατήγορος βλ. λ. <i>Εισαγγελείς - Εισαγγελία</i>	
Διαγωνισμοί βλ. λ. <i>Συμβάσεις (Διοικητικές)</i>	
Διαδικασία εκούσιας δικαιοδοσίας βλ. λ. <i>Εκούσια δικαιοδοσία</i>	
Διάδικοι (ΠολΔ)528	
Διαδίκτυο βλ. και λ. <i>Απόρρητο - Παραβίαση Απόρρητου, Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα, Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές, Παίγνια - Στοιχήματα</i>531	
Διαδοχή Αναγκαστική βλ. λ. <i>Νόμιμη Μοίρα</i>	

Διαδοχή εξ αδιαθέτου βλ. λ. Κληρονομία	
Διαζευκτική ευχέρεια βλ. λ. Ενοχή	
Διαζύγιο βλ. και λ. <i>Γάμος, Διατροφή</i>	534
Διαθήκη	538
Διαιτησία βλ. και λ. <i>Συλλογικές Διαφορές Εργασίας</i>	547
Διαιτητικά Δικαστήρια βλ. λ. <i>Συλλογικές Διαφορές Εργασίας</i>	
Διακατοχή βλ. λ. <i>Νομή</i>	
Διακοπές Δικαστικές βλ. λ. <i>Δικαστικές Διακοπές</i>	
Διακοπή Δίκης βλ. λ. <i>Δίκη</i>	
Διάκριση Εξουσιών βλ. λ. <i>Σύνταγμα</i>	
Διακριτικό γνώρισμα βλ. και λ. <i>Ανταγωνισμός, Διακριτικός τίτλος, Επωνυμία, Σήματα</i>	552
Διακριτικός τίτλος βλ. λ. <i>Ανταγωνισμός, Διαδίκτυο Διακριτικό γνώρισμα, Επωνυμία, Σήματα</i>	554
Διαμαρτυρικό βλ. λ. <i>Συναλλαγματική - Γραμμάτιο σε Διαταγή</i>	
* Διαμεσολάβηση	555
Διαμονή βλ. λ. <i>Κατοικία</i>	
Διανομή	555
Διαπλαστική Αγωγή βλ. λ. <i>Αγωγή</i>	
Διαπλαστικό Δικαίωμα βλ. λ. <i>Κατάχρηση δικαιώματος</i>	
Διαπραγματεύσεις	558
Διασπορά ψευδών ειδήσεων ή φημών	560
* Διαταγή απόδοσης μισθίου βλ. λ. <i>Μισθώσεις εμπορικές, Μίσθωση πράγματος</i>	561
Διαταγή πληρωμής βλ. και λ. <i>Επιταγή, Συναλλαγματική - Γραμμάτιο σε διαταγή</i>	562
Διάταγμα βλ. λ. <i>Νόμος, Σύνταγμα, Διοικητική Πράξη</i>	
* Διατάραξη ησυχίας	567
Διατάραξη Κυκλοφορίας βλ. λ. <i>Συγκοινωνίες</i>	
Διατάραξη Νομής βλ. λ. <i>Νομή</i>	
Διατάραξη οικιακής ειρήνης	567
Διατροφή βλ. και λ. <i>Ανήλικος, Γάμος, Γονική μέριμνα, Διαζύγιο, Τέκνα</i>	568
Διαφήμιση	571
Διαχειριστής βλ. λ. <i>Ανήλικος, Απαγόρευση, Εταιρίες, Οριζόντια Ιδιοκτησία, Κληρονομία κ.λπ.</i>	
* Διέγερση.....	574
Διεθνείς Συμβάσεις βλ. λ. <i>Δίκαιο Διεθνές</i>	
Διεδικήσεων Βιβλία βλ. λ. <i>Βιβλία διεδικήσεων</i>	
Διεδικητική Αγωγή βλ. λ. <i>Αγωγή, Κυριότητα</i>	
Διευθυντικό Δικαίωμα (ΕργΔ) βλ. λ. <i>Σύμβαση Εργασίας</i>	
Δίκαιο Διεθνές βλ. και λ. <i>Αλλοδαποί, Δικαιοδοσία, Διαιτησία, Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίδοση, ΕΣΔΑ, Ιθαγένεια, Μεταφορές</i>	574
Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης βλ. και λ. <i>Ανταγωνισμός, Γεωργία - Γεωργικές Επιχειρήσεις, Δημόσια Έργα, Εταιρίες, Ευρεσιτεχνία, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Ισότητα, Μεταφορές, Πνευματική Ιδιοκτησία, Προστασία Καταναλωτή, Περιβάλλον, Σήματα, Σύμβαση Εργασίας, Τηλεπικοινωνίες, Φορολογία</i>	578
Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων βλ. λ. <i>Κοινωνικές Ασφαλίσεις</i>	

Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον)	606
Δικαιοδοσία (ΠοινΔικον) βλ. λ. <i>Αρμοδιότητα (ΠοινΔικον)</i>	
Δικαιοδοσία (ΠολΔ) βλ. και λ. <i>Αρμοδιότητα</i>	614
Δικαιοδοσία Διεθνής βλ. λ. <i>Δίκαιο Διεθνές</i>	
Δικαιοπραξίες βλ. και λ. <i>Αίρεση, Ακυρότητα (ΑστΔ), Απάτη (ΑστΔ), Απειλή (ΑστΔ), Αρμοδιότητα (ΠολΔ), Δωρεά, Εικονικότητα, Ήθη, Παροχή, Πλάνη</i>	617
Δικαιόχρηση (Franchising) βλ. λ. <i>Συμβάσεις (ΕμπΔ)</i>	
Δικαίωμα βλ. λ. <i>Κατάχρηση Δικαιώματος</i>	
Δικαστές - Δικαστικοί Λειτουργοί	622
Δικαστήρια - Δικαστική προστασία	624
Δικαστικά τεκμήρια βλ. λ. <i>Τεκμήρια δικαστικά</i>	
Διάδικοι (ΠοινΔικον) βλ. λ. <i>Δίκη (Ποινική)</i>	
* Δικαστικές διακοπές	629
Δικαστικό Ένσημο βλ. λ. <i>Ένσημο Δικαστικό</i>	
Δικαστική συμπαράσταση	629
Δικαστική συνδρομή βλ. λ. <i>Εκδοση</i>	
Δικαστικοί επιμελητές	632
Δικαστικοί Υπάλληλοι βλ. λ. <i>Υπάλληλοι Δημοσίου - ΝΠΔΔ</i>	
Δικαστικός Συμβιβασμός βλ. λ. <i>Συμβιβασμός</i>	
Δίκη (Διοικητική) βλ. και λ. <i>Αγωγή (ΔιοικΔικον), Αίτηση ακυρώσεως (ΔιοικΔικον), Αίτηση Αναιρέσεως (ΔιοικΔικον), Αντίκλητος (ΔιοικΔικον), Απόφαση (ΔιοικΔικον), Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον), Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον), Διοικητική πράξη, Εκτέλεση (ΔιοικΔικον), Ένδικα μέσα (ΔιοικΔικον), ΕΣΔΑ, Έφεση (ΔιοικΔικον), Προσφυγή</i>	633
Δίκη (Ποινική) βλ. και λ. <i>Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου</i>	636
Δίκη (Πολιτική)	642
Δικηγόροι - Δικολάβοι - Δικ. Σύλλογοι	644
Δικόγραφα	654
* Δικονομικά αξιώματα - Αρχές Δικαίου βλ. λ. <i>Δίκη (Πολιτική), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου</i>	655
Δικονομική Ακυρότητα βλ. λ. <i>Ακυρότητα (ΠοινΔ), Δίκη (Διοικητική)</i>	
Δίοδος βλ. λ. <i>Κυριότητα, Δουλείες</i>	
Διοίκηση αλλοτρίων	656
Διοικητικές συμβάσεις βλ. λ. <i>Συμβάσεις διοικητικές</i>	
Διοικητική εκτέλεση βλ. λ. <i>Εκτέλεση (ΔιοικΔικον)</i>	
Διοικητική πράξη βλ. και λ. <i>Αίτηση ακυρώσεως (ΔιοικΔικον), Εκτέλεση (ΔιοικΔικον), Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Συλλογικά όργανα</i>	656
Δίωξη Ποινική βλ. λ. <i>Ποινική Δίωξη</i>	
* Δόλος (ΑστΔ)	671
Δόλος (ΠοινΔ)	672
Δόση αντί Καταβολής βλ. λ. <i>Ενοχή</i>	
Δουλείες	673
Δυσφήμιση	675

Δωδεκάνησος - Δωδεκανησιακή Νομοθεσία	677
Δώρα βλ. λ. Σύμβαση Εργασίας	
Δωρεά	678
Δωροδοκία	682
Δωσιδικία βλ. λ. Αρμοδιότητα	

Ε

Έγγραφα (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. Απόδειξη (ΔιοικΔικον), Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα.....	684
Έγγραφα (ΠοινΔικον) βλ. και λ. Πλαστογραφία.....	686
Έγγραφα (ΠολΔ)	688
Εγγύηση	694
Εγγυητική επιστολή	698
Εγγυοδοσία	703
Εγκατάληψη βλ. λ. Ασφάλιση ιδιωτική, Πλοίο - Πλοιοκτήτης κ.λπ.	
* Εγκατάληψη εγκύου.....	704
Εγκατάληψη θέσεως βλ. λ. Στρατός - Στρατιωτικοί - Υπάλληλοι Στρατιωτικοί	
Εγκατάληψη Φυλακής (ΣΠΚ) βλ. λ. Στρατός - Στρατιωτικοί - Υπάλληλοι Στρατιωτικοί	
Έγκλημα - Εγκλημάτων - Εγκληματικότητα	704
Έγκλημα Οικονομικό βλ. λ. Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος	
Εγκληματική οργάνωση	707
Έγκληση - Μήνυση	710
Έγκριση βλ. λ. Διοικητική Πράξη	
Έθιμο βλ. και λ. Δίκαιο Διεθνές.....	714
Εθνική Αντίσταση βλ. λ. Αντίσταση Εθνική	
Εθνική Τράπεζα βλ. λ. Τράπεζες - Τραπεζικές Εργασίες - Πιστωτικά Ιδρύματα	
Εθνικό Ίδρυμα Γεωργικών Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ) βλ. λ. Ιδρύματα	
Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης βλ. λ. Ανεξάρτητες Αρχές	
Εθνικότητα βλ. λ. Ιθαγένεια	
Ειδική Εκκαθάριση βλ. λ. Επιχείρηση	
Ειδικός Επίτροπος βλ. λ. Επιτροπεία - Επίτροπος	
Εικονικότητα	715
Ειρηνοδικείο - Ειρηνοδίκης βλ. λ. Δικαστήρια - Δικαστική προστασία	
Εισαγγελείς - Εισαγγελία βλ. και λ. Ακυρότητα (ΠοινΔικον), Αναίρεση (ΠοινΔικον), Ανάκριση - Ανακριτικές πράξεις, Ένδικα μέσα (ΠοινΔικον), Έφεση (ΠοινΔικον).....	718
* Εισαγωγές - Εξαγωγές βλ. λ. Τελωνεία - Τελωνειακή Νομοθεσία.....	721
Εισφορές (ΦορΔ) βλ. επιμέρους φορολογίες	
Εκβίαση	722
Έκδοση	723
Έκθεση	726

Εκκαθάριση βλ. λ. Εταιρίες, Κληρονομία, Επιχείρηση, Πτώχευση	
Εκκλησία βλ. και λ. Άγιο Όρος, Θρησκευτική ελευθερία.....	727
Εκκρεμοδικία βλ. και λ. Ενστάσεις.....	729
Εκλογές βλ. και λ. Βουλευτές - Βουλή, Δημόσιο - Δημόσια Διοίκηση, Εκκλησία, Θρησκευτική ελευθερία, Εκπαίδευση, Κόμματα πολιτικά, Συλλογικά όργανα, Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	730
Εκούσια δικαιοδοσία	736
Εκπαίδευση	743
Εκπομπές βλ. λ. Κυριότητα	
Εκρηκτικές ύλες βλ. και λ. Εμπρησμός.....	753
* Έκταξη.....	754
Εκτέλεση (ΔιοικΔικον)	755
Εκτέλεση (ΠοινΔικον) βλ. και λ. Απόφαση (ΠοινΔικον), Ποινή (ΠοινΔικον).....	760
Εκτέλεση (ΠολΔ)	763
Εκτέλεση αλλοδαπής αποφάσεως	777
Εκτέλεση ποινής βλ. λ. Ποινές	
Εκτέλεση διαθήκης βλ. λ. Διαθήκη	
Εκτελωνισμός - Εκτελωνιστές βλ. λ. Τελωνεία - Τελωνειακή Νομοθεσία	
Εκχώρηση	784
Ελαττώματα Πράγματος βλ. λ. Πώληση, Μίσθωση Πράγματος	
Ελαφρυντικές Περιστάσεις βλ. λ. Ποινές	
Ελεγκτικό Συνέδριο βλ. και λ. Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον), Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον), Έφεση (ΔιοικΔικον), Συντάξεις.....	786
Ελεύθερος Ζώνες βλ. λ. Τελωνεία - Τελωνειακή Νομοθεσία	
Ελεύθερος Ανταγωνισμός βλ. λ. Ανταγωνισμός	
Ελευθερία έκφρασης Τύπου βλ. λ. Τύπος	
Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ)	791
Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) βλ. λ. Οργανισμοί	
Εμπορικές μισθώσεις βλ. λ. Μισθώσεις εμπορικές	
Εμπορική Αντιπροσωπεία βλ. λ. Συμβάσεις (ΕμπΔ)	
Έμποροι - Εμπορικές Πράξεις βλ. και λ. Αλληλόχρεος λογαριασμός, Βιβλία εμπορικά, Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εισαγωγές - Εξαγωγές, Προσωπική κράτηση.....	791
Έμπρακτη μετόνοια	807
Εμπρησμός βλ. και λ. Εκρηκτικές ύλες.....	808
* Εμφύτευση.....	810
Ένδικα μέσα (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. Αίτηση Αναίρεσεως (ΔιοικΔικον), Έφεση (ΔιοικΔικον), Προθεσμίες (ΔιοικΔικον).....	810
Ένδικα μέσα (ΠοινΔικον) βλ. και λ. Αναίρεση (ΠοινΔικον), ΕΣΔΑ, Έφεση (ΠοινΔικον), Κατηγορούμενος, Πολιτική Αγωγή.....	815

Ένδικα μέσα (ΠολΔ) βλ. και λ. <i>Αναίρεση, Ανακοπή Ερημοδικίας, Αναψηλάφηση, Έφεση (ΠολΔ)</i>	817
Ενέργεια βλ. και λ. <i>Περιβάλλον, Ανταγωνισμός</i>	818
Ενέχυρο βλ. και <i>Σύμβαση εργασίας</i>	821
Έννομο συμφέρον (ΠολΔ)	822
Ένοπλες Δυνάμεις βλ. λ. <i>Στρατός - Στρατιωτικοί - Υπάλληλοι Στρατιωτικοί</i>	
Ένοπλη Ομάδα βλ. λ. <i>Τρομοκρατία</i>	
Ένορκες βεβαιώσεις	823
* Ένορκοι	826
Ενοχή	827
Ένσημο δικαστικό	830
Ενστάσεις	833
Ένταλμα βλ. λ. <i>Προσωρινή Κράτηση</i>	
Εντολή βλ. και λ. <i>Αντιπροσώπευση, Αποζημίωση, Πληρεξουσιότητα, Εταιρίες, Χρηματιστήρια, Συμβάσεις (ΕμπΔ)</i>	837
Ένωση βλ. λ. <i>Κυριότητα</i>	
Εξαίρεση Δικαστών και Δικαστικών Υπαλλήλων βλ. λ. <i>Δικαστές - Δικαστικοί λειτουργοί</i>	
* Εξέταση διαδίκων	839
Έξοδα δικαστικά βλ. και λ. <i>Εγγυοδοσία</i>	839
Εξουσιοδότηση Νομοθετική βλ. λ. <i>Νόμος</i>	
Εξύβριση	840
Εξώνηση βλ. λ. <i>Πώληση</i>	
Έξωση βλ. λ. <i>Μισθώσεις Εμπορικές, Μίσθωση Πράγματος</i>	
ΕΟΚ βλ. λ. <i>Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης</i>	
Επαγγελματική Στέγη βλ. λ. <i>Μισθώσεις Εμπορικές</i>	
Εξυγίανση - Εκκαθάριση επιχειρήσεως βλ. λ. <i>Επιχείρηση</i>	
Επανάληψη διαδικασίας	841
Επανάληψη συζητήσεως	846
Επαναφορά πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση	846
Επενδύσεις βλ. λ. <i>Επιχείρηση, Φορολογία εισοδήματος, Χρηματιστήρια</i>	848
Επιβαρυντικές περιστάσεις βλ. λ. <i>Ποινές</i>	
Επίδειξη εγγράφων βλ. λ. <i>Έγγραφα</i>	
Επίδοση (ΔιοικΔικον)	850
Επίδοση (ΠοινΔικον) βλ. και λ. <i>Αντίκλητος (ΠοινΔικον)</i>	853
Επίδοση (ΠολΔ)	854
Επιθαλάσσια Αρωγή βλ. λ. <i>Αρωγή επιθαλάσσια</i>	
Επικαρπία	858
Επιμέλεια βλ. λ. <i>Ανήλικος</i>	
Επιμελητήρια	860
Επιμέτρηση Ποινής βλ. λ. <i>Ποινές</i>	
Επιορκία βλ. λ. <i>Ψευδορκία</i>	
Επίσκοπος βλ. λ. <i>Εκκλησία</i>	
Επιστολές (ΠοινΔ) βλ. λ. <i>Απόδειξη (ΠοινΔικον)</i>	
Επιστράτευση πολιτική	

Επίσχεση	861
Επιταγή βλ. και λ. <i>Διαταγή πληρωμής</i>	863
Επιταγή προς Εκτέλεση βλ. λ. <i>Εκτέλεση (ΠολΔ)</i>	
* Επίταξη	872
* Επιτροπεία - Επίτροπος	873
Επιτροπή Ανταγωνισμού βλ. λ. <i>Ανεξάρτητες Αρχές</i>	
Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας βλ. λ. <i>Ενέργεια</i>	
Επιχείρηση βλ. και λ. <i>Αναδοχή χρέους, Επενδύσεις, Σύμβαση εργασίας, Πτώχευση, Φορολογία εισοδήματος, ΦΠΑ, Φορολογία στη συγκέντρωση κεφαλαίων</i>	873
Επωνυμία βλ. λ. <i>Ανταγωνισμός, Διακριτικό γνώρισμα, Διακριτικός τίτλος, Εταιρίες, Σήμα</i>	876
Επώνυμο βλ. και λ. <i>Όνομα - Ονοματοδοσία</i>	
* Έρανοι	878
Έργα δημόσια βλ. λ. <i>Δημόσια Έργα</i>	
Εργασία (ΠοινΔ) βλ. και λ. <i>Σύμβαση εργασίας</i>	878
Εργάτες - Τεχνίτες βλ. και λ. <i>Σύμβαση εργασίας</i>	880
Εργατικά Ατυχήματα βλ. λ. <i>Σύμβαση Εργασίας</i>	
Εργατικές διαφορές βλ. και λ. <i>Σύμβαση εργασίας</i>	881
* Εργατική Εστία	891
* Εργατική Κατοικία	891
Ερημοδικία βλ. λ. <i>Ανακοπή Ερημοδικίας</i>	
Ερμηνεία αποφάσεως βλ. λ. <i>Απόφαση</i>	
Ερμηνεία δικαιοπραξιών βλ. λ. <i>Δικαιοπραξίες</i>	
Ερμηνεία νόμου βλ. λ. <i>Νόμος</i>	
Έρευνες (ΠοινΔικον)	891
* Εσχάτη προδοσία	892
Εταιρία Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτευούσης (ΕΥΔΑΠ) βλ. λ. <i>Οργανισμοί</i>	
Εταιρίες βλ. και λ. <i>Επιχείρηση, Κοινοπραξία, Συνεταιρισμοί, Φορολογία στη συγκέντρωση κεφαλαίων, Φορολογικά κίνητρα, Χρηματιστήριο</i>	892
* Ετεροδικία	918
Ετυμνηγορία βλ. λ. <i>Ένορκοι</i>	
Ευθύνη (ΑστΔ) βλ. λ. <i>Αποζημίωση, Διαπραγματεύσεις, Δικαιοπραξίες, Αδικοιολόγητος Πλουτισμός</i>	
Ευθύνη (ΕμπΔ) βλ. λ. <i>Συναλλαγματική - Γραμμάτιο σε Διαταγή, Επιταγή κ.λπ.</i>	
* Ευρεσιτεχνία - Εφευρέσεις βλ. και λ. <i>Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Πνευματική Ιδιοκτησία</i>	918
Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) βλ. λ. <i>Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης</i>	
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)	918
Έφεση (ΔιοικΔικον) βλ. και λ. <i>Αρμοδιότητα (ΔιοικΔικον), Δικαιοδοσία (ΔιοικΔικον), Ελεγκτικό Συνέδριο, Ένδικα μέσα (ΔιοικΔικον)</i>	933
Έφεση (ΠοινΔικον) βλ. και λ. <i>Αναίρεση (ΠοινΔικον), Δίκη (Ποινική), Ένδικα μέσα (ΠοινΔικον), Κατηγορούμενος, Πολιτική αγωγή, Υπερβαση εξουσίας (ΠοινΔ)</i>	937
Έφεση (ΠολΔ)	940

Εφετείο βλ. λ. *Δικαστήρια - Δικαστική Προστασία*
Εφετείο πολιτικό βλ. λ. *Δικαστήρια - Δικαστική προστασία*
Εφευρέσεις βλ. λ. *Ευρεσιτεχνία - Εφευρέσεις*
Εφημερίδες βλ. λ. *Τύπος*
Εφοπλιστές βλ. λ. *Πλοίο - Πλοιοκτήτης*
Εχεμύθεια βλ. λ. *Δικηγόροι - Δικολάβοι - Δικηγορικοί Σύλλογοι*
Εχθρικές Περιουσίες βλ. λ. *Δίκαιο Διεθνές*

F

Factoring βλ. λ. *Συμβάσεις (ΕμπΔ)*
Franchising βλ. λ. *Συμβάσεις (ΕμπΔ)*

Z

Ζημίες βλ. λ. *Αδίκημα - Αδικοπραξία, Αποζημίωση κ.λπ.*

* Ζώα - Ζωοκλοπές - Ζωοκτονία945
Ζώνες βλ. λ. *Αιγιαλός, Δίκαιο Διεθνές*

H

Ήθη βλ. και λ. *Αδίκημα - Αδικοπραξία, Ανταγωνισμός, Δικαιοπραξίες, Κατάχρηση δικαιώματος*946
Ηθική Βλάβη βλ. λ. *Χρηματική Ικανοποίηση, Αδίκημα - Αδικοπραξία, Διαζύγιο*
Ηθικός αυτουργός βλ. και λ. *Συμμετοχή*947
Ηθοποιοί βλ. λ. *Θεάματα Δημόσια*
Ηλεκτρική Ενέργεια βλ. λ. *Ενέργεια*
Ηλεκτρονικές επικοινωνίες βλ. λ. *Τηλεπικοινωνίες*
Ηλεκτρονικό Εμπόριο βλ. λ. *Διαδίκτυο*
Ηλεκτρονικές επικοινωνίες βλ. και λ. *Απόρρητο - Παραβίαση απορρήτου, Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, Διαδίκτυο, Προσωπικότητα*950
* Ηλεκτρονικοί υπολογιστές βλ. και λ. *Απάτη, Διαδίκτυο, Παίγνια, Πνευματική Ιδιοκτησία*952
Ηλεκτροτεχνίτες βλ. λ. *Σύμβαση Εργασίας*
Ηλικία (ΠοινΔ) βλ. λ. *Καταλογισμός, Ανήλικος*

Θ

Θάλασσα βλ. λ. *Αιγιαλός, Δημόσια Κτήματα, Δίκαιο Διεθνές*
Θαλάσσιες Μεταφορές βλ. λ. *Μεταφορές*
Θάνατος (ΠοινΔ) βλ. λ. *Δίκη (Πολιτική, Ποινική, Διοικητική)*

Θανάτωση προσώπου βλ. λ. *Αυτοκίνητα, Ανθρωποκτονία, Αμέλεια, Σύμβαση εργασίας, Χρηματική Ικανοποίηση κ.λπ.*

* Θεάματα Δημόσια βλ. λ. *Φορολογίες ειδικές*954
Θεραπείας Αίτηση βλ. λ. *Διοικητική πράξη*
Θεραπευτικά Καταστήματα βλ. λ. *Ναρκωτικά*
Θερμαστές βλ. λ. *Σύμβαση Εργασίας*
Θήρα βλ. λ. *Περιβάλλον*
* Θρασύτητα κατά της Αρχής954
Θρησκεία βλ. λ. *Εκκλησία, Θρησκευτική ελευθερία*
Θρησκευτική ελευθερία955
Θυρωροί βλ. λ. *Σύμβαση Εργασίας*

I

Ιαματικές πηγές βλ. λ. *Υδατα*

* Ιατροδικαστές - Ιατροδικαστική Υπηρεσία957
Ιατροί - Ιατρεία βλ. και λ. *Αμέλεια, Ανθρωποκτονία, Σωματικές βλάβες*957
Ιδιοκτησία (ΣυντΔ) βλ. και λ. *Απαλλοτρίωση αναγκαστική, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), Πολεοδομία, Σύνταγμα*962
Ιδιοκτησία Βιομηχανική βλ. λ. *Βιομηχανική ιδιοκτησία*
Ιδιοκτησία κατ' ορόφους βλ. λ. *Οριζόντια Ιδιοκτησία*
Ιδιοκτησία Πνευματική βλ. λ. *Πνευματική Ιδιοκτησία*
Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο βλ. λ. *Δίκαιο Διεθνές*
Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ) βλ. λ. *Κοινωνικές Ασφαλίσεις*
Ίδρύματα964
Ιερά Σύνοδος βλ. λ. *Εκκλησία*
Ιερές Μονές βλ. λ. *Εκκλησία*
Ιθαγένεια βλ. και λ. *Αλλοδαποί, Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ομογενείς*965
Ικανοποίηση χρηματική βλ. λ. *Χρηματική ικανοποίηση*
Ικανότητα βλ. λ. *Δικαιοπραξίες, Διάδικοι*
Ικανότητα για καταλογισμό βλ. λ. *Καταλογισμός (ΠοινΔ)*
Ιππόδρομος βλ. λ. *Παίγνια - Στοιχήματα*
Ίση Μεταχείριση (ΕργΔ) βλ. λ. *Σύμβαση εργασίας*
* Ισόβια πρόσσδος967
Ισολογισμός βλ. λ. *Εταιρίες, Αλληλόχρεος Λογαριασμός, Πτώχευση κ.λπ.*
Ισότητα967
Ιχθυοτροφεία - Ιχθυόσκαλα βλ. λ. *Αλιεία - Αλιεύματα - Αλιεργάτες*
Internet βλ. λ. *Διαδίκτυο*

I

ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΕΣ - ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Παννοπούλου Ι.: Ψυχιατροδικαστική παιδιών & εφήβων. 2010. - Καραγεώργου Κ.: Η ποινική εκτίμηση ιατροχειρουργικών επεμβάσεων. 1998. - Μιχαλοδημητράκης Μ.: Η ιατροδικαστική. 1998.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Οι Ιατροδικαστικές Υπηρεσίες διέπονται βασικά από τις κατωτέρω διατάξεις νόμων: Ν Γχπ/1910, ΒΔ της 8/17.5.1910 (όπως τροποποιήθηκε με το από 31.10.1910 ΒΔ), Ν 705/1943, ΚΔ της από 29.2/13.3.1944, ΝΔ 885/1971 (ΦΕΚ Α' 105), 5 Ν 1649/1986 (ΦΕΚ Α' 149), 39 παρ. 1, 3 Ν 2721/1999 και 60 παρ. 1, 2 Ν 2160/2003, ενώ με τον Ν 3772/2009 «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 112/10.7.2009) επήλθαν τροποποιήσεις στην οργάνωση, τη διάρθρωση και τη δομή τους. Στο νόμο αυτό προστέθηκαν τα άρθρα 9Α (σύσταση υπηρεσιακού συμβουλίου ιατροδικαστών) και 9Β (σύσταση πειθαρχικού συμβουλίου ιατροδικαστών) με το άρθρο 8 παρ. 10 Ν 4198/2013 (ΦΕΚ Α' 215/11.10.2013). Περαιτέρω, με το άρθρο 8 παρ. 11 του ίδιου νόμου αντικαταστάθηκε το άρθρο 10 παρ. 3 του Ν 3772/2009.

ΙΑΤΡΟΙ - ΙΑΤΡΕΙΑ

(Βλ. και λ. Αμέλεια, Ανθρωποκτονία, Σωματικές Βλάβες)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εργασιακές σχέσεις.....	1-6	3. Διάφορα	19-24
2. Ευθύνη	7-18		

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Αδικοπρακτική ευθύνη 13
Αιτιώδης συνάφεια 14
Αμέλεια 7, 9, 16
Αμοιβών όρια 20
Ανεξάρτητες υπηρεσίες 5
Αντικειμενική ευθύνη 14
Απόδειξη 14, 15
Αποζημίωση 4, 6, 7, 12, 18
Αρμοδιότητα 22
Ατομικές ιδιότητες 9
Βιβλιοθήκης δημιουργία 4
Διευθυντής 16
Διοικητική διαφορά 22

Διορισμός 6
Δόλος 7
Εγκυμοσύνη 12
Ειδικότητα 2, 3
Επιδείνωση υγείας 17
Επικινδυνότητα 8
Επιμέλεια 8, 9, 10, 11
Επιχειρήσεις 19
Εργασία εξαρτημένη 1, 2
Ευθύνη εις ολόκληρον 15
Θεμελιώδεις αρχές 7, 12
Ιατροί - Ιατρεία 1
ΙΚΑ 3

Καταγγελία σύμβασης 1
Κυρώσεις 22
Οδηγίες 12
Οδοντίατροι 19, 20
Προσόντα 10
Πρόσκληση 16
Πρωτοβάθμιες μονάδες 3
Συνταγογράφηση 21, 22, 23, 24
ΤΕΒΕ 5
Υπαιτιότητα 15
Υποκατάσταση 24
Φορολόγηση 4
Χρηματική ικανοποίηση 17, 18

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκαβέλα Κ.: Το μέτρο ευθύνης του Ιατρού από Ποινική σκοπιά - Sorgfaltspflicht und Behandlungsfehler. Νομική Βιβλιοθήκη. 2011, σ. 128.
- Γώγος Κ. / Καϊάφα-Γκμπάντι Μ. / Παπαδοπούλου Λ. / Φουντεδάκη Κ.: Η Ιατρική Ευθύνη στην Πράξη. Νομική Βιβλιοθήκη. 2010, σ. 210.

- Εταιρία Ελλήνων Δικαστικών Λειτουργών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής: Δίκαιο και Βιοηθική, Πρακτικά Ημερίδας. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007, σ. 176. - Καϊάφα-Γκμπάντι Μ. / Παπαγεωργίου Δ. / Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε. / Ταρλατζής Β. / Τάσκος Ν. / Φουντεδάκη Κ.: Ιατρική ευθύνη από αμέλεια (Αστική - Ποινική). Νομική Βιβλιοθήκη. 2013, σ. 152. - Καϊάφα-Γκμπάντι Μ. / Σκούρτης Χ. / Φουντεδάκη Κ. / Χατζηκώστας Κ.: Επίκαιρα ζητήματα Ιατρικού Δικαίου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2012, σ. 200. - Καλαμπούκα Γιαννοπούλου Π.: Η προστασία του ασθενούς ως καταναλωτή. Νομική Βιβλιοθήκη. 2011, σ. 200. - Καράκωστας Ι.: Ιατρική ευθύνη, Νομική Βιβλιοθήκη. 2008. - Κρεμαλής Κ.: Δίκαιο της Υγείας - Γενικές αρχές των Κοινωνικών Υπηρεσιών Υγείας, τόμ. Ι. Νομική Βιβλιοθήκη. 2011, σ. 192. - Κρεμαλής Κ. (επιμ.), συνεργασία: Κίτσιου Ε., Λυμπέρη Χ.-Ι., Παυλάκη Σ.: Δίκαιο της Υγείας - Νομοθεσία, νομολογία, εγκύκλιοι, υποδείγματα, τόμ. ΙΙ. Νομική Βιβλιοθήκη. 2011, σ. 1144. - Λασκαρίδης Εμμ.: Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν 3418/2005). 2013. - Λιούρδη Α.: Ιατρική Ποινική Ευθύνη. Νομική Βιβλιοθήκη. 2014. - Νομική Βιβλιοθήκη: Ερμηνεία Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν 3418/2005), έκδ. 2013. - Παπαζήση Θ.: Αστική ευθύνη και HIV / AIDS νόσος. 2003. - Παπαρηγοπούλου Πechλιβανίδη Π.: Το Δημόσιο Δίκαιο της Υγείας, Νομική Βιβλιοθήκη. 2009, σ. 352. - Πλεύρης Α.: Η ποινική ευθύνη στην ιατρική πράξη. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007. - Ο ίδιος: Η επιρροή του Όρκου του Ιπποκράτη στη σύγχρονη Βιοηθική. Νομική Βιβλιοθήκη. 2012, σ. 168. - Plevris A.: Die Einwilligung des Patienten nach Deutschem und Griechischem Strafrecht, Νομική Βιβλιοθήκη 2012, σ. 136. - Τζίβα Ε.: Ασφάλιση Ιατρικής Ευθύνης. Νομική Βιβλιοθήκη. 2014. - Τρανταλίσκος Γ.: Ιατρικό σφάλμα η ευθύνη γυναικολόγου και μαιευτήρα. 2012. - Φουντεδάκη Κ.: Αστική ιατρική ευθύνη: γενική εισαγωγή, δογματική και δικαιοπολιτική θεώρηση, θεμελιώδεις έννοιες. 2003. - Χρυσανθάκης Χ.: Η αστική ευθύνη του δημόσιου Νοσοκομείου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2010, σ. 88.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Τα σχετικά θέματα ρυθμίζουν ο Ν 3418/2005 (Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας) και ο ΑΝ 1565/1939. Θέματα τα οποία αφορούν το Εθνικό Σύστημα Υγείας και ειδικότερα τους Ιατρούς του ΕΣΥ ρυθμίζουν ο Ν 1397/1983 και ο νεότερος Ν 2071/1992. Τα άρθρα 7 και 20 της Οδηγίας 78/686/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1978 πραγματεύονται τα «περί της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων του οδοντιάτρου και περί των μέτρων προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών». Σχετικές διατάξεις είναι το άρθρο 3 της Οδηγίας 78/686/ΕΟΚ και το άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΟΚ. Επίσης ο Ν 1026/1980 και το ΠΔ 98/1993.

1. Εργασιακές σχέσεις

1. – Από τις διατάξεις των άρθρων 7 παρ. 4 και 10 παρ. 7 του Ν 1568/1985 συνάγεται ότι ο ιατρός εργασίας αν και προσλαμβάνεται από το φορέα μιας επιχείρησης, συνδεδεμένος με αυτόν με σχέση παροχής εξαρτημένης εργασίας, στην πραγματικότητα εξυπηρετεί το γενικό συμφέρον, με την παροχή συμβουλών, την υποβολή προτάσεων και την εποπτεία της εφαρμογής των ενδεδειγμένων μέτρων για την προστασία της υγείας των εργαζομένων και των πελατών της επιχείρησης και για τον λόγο αυτό είναι ανεξάρτητος έναντι του εργοδότη σε ζητήματα που συνδέονται με την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Κατ' επέκταση, η τυχόν διαφωνία του με τον εργοδότη για τα ζητήματα αυτά δεν μπορεί να αιτιολογήσει την καταγγελία της συμβάσεως του, η οποία, τυχόν γενομένη αποκλειστικά λόγω μιας τέτοιας διαφωνίας, θα είναι άκυρη, ως καταχρηστική. ΑΠ 2195/2014 ΔΕΝ 2015,206, ΕΕργΔ 2015,231.

2. – Για την έγκυρη κατάρτιση της συμβάσεως παροχής εξαρτημένης εργασίας ιατρού σε επιχείρηση, προκειμένου να εκτελέσει τα καθήκοντα του ιατρού εργασίας, πρέπει ο προσλαμβανόμενος να έχει αποκτήσει και να ασκεί νομίμως την ειδικότητα της ιατρικής εργασίας. Και μόνο κατ' εξαίρεση για μια πενταετία από τη δημοσίευση του Ν 3144/2003, ήταν νομικώς ανεκτό να παρέχονται υπηρεσίες με την εν λόγω ιδιότητα από ιατρούς, οι οποίοι δεν είχαν μεν την ειδικότητα του ιατρού εργασίας, συνέβαινε, όμως, κατά την έναρξη της ισχύος του Ν 3144/2003, να έχουν ήδη ενεργή σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου με την ιδιότητα αυτή στην επιχείρηση, για την οποία πρόκειται, και είτε να έχουν τίτλο άλλης

ιατρικής ειδικότητας είτε, αν δεν έχουν ουδεμία ειδικότητα, να αποδεικνύουν, τουλάχιστον, προηγούμενη άσκηση τέτοιων καθηκόντων, ήτοι ιατρού εργασίας με σχέση ιδιωτικού δικαίου, επί επταετία. ΑΠ 2195/2014 ΔΕΝ 2015,206, ΕΕργΔ 2015,231, ΧρΙΔ 2015,467.

3. – Ενόψει του ότι, τόσο τα καθήκοντα όσο και οι συνθήκες εργασίας των υπηρετούντων στις πρωτοβάθμιες μονάδες γιατρών, ομοιάζουν ουσιαστικά προς τα καθήκοντα και τις αντίστοιχες συνθήκες εργασίας (ανθυγιεινότητας και επικινδυνότητας) των γιατρών των μονάδων του ΕΚΑΒ, των Κέντρων Υγείας και των Κέντρων Ψυχικής Υγείας, των περιφερειακών και αγροτικών ιατρείων του ΕΣΥ (δηλαδή μονάδων πρωτοβάθμιας περίθαλψης), συντρέχει και για τους γιατρούς των Τοπικών Μονάδων Υγείας και των Κέντρων Παιδοψυχικής Υγιεινής του ΙΚΑ, με την προϋπόθεση ότι προσφέρουν και αυτοί υπηρεσία με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση στους οικείους χώρους και στις αντίστοιχες ειδικότητες. ΑΠ 967/2014 ΝοΒ 2014,2329.

4. – Κατ' άρθρο 4 του Ν 2606/1993 η αποζημίωση που χορηγείται στους γιατρούς του ΕΣΥ για δημιουργία-ενημέρωση βιβλιοθήκης και προς αντιμετώπιση δαπανών συμμετοχής σε σεμινάρια παρέχεται προς κάλυψη των προσθέτων δαπανών στις οποίες οι ως άνω προβάλλονται και κρίνονται από τον νομοθέτη αναγκαίες προς εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Εξάλλου, τον χαρακτήρα αυτό της πάγιας αποζημίωσης δεν αναιρεί το γεγονός ότι παρέχεται ανεξάρτητα από την ύπαρξη συγκεκριμένης μηνιαίας συμμετοχής σε σεμινάρια και αγοράς βιβλίων, διότι αποτελεί προφανή επιμερισμό τους σε ετήσια βάση. Συνεπώς, κατά παράβαση των άρθρων 78 παρ. 1 και

4 παρ. 5 του Συντάγματος η επίμαχη αποζημίωση υπήχθη σε φορολόγηση με το άρθρο 12 παρ. 13 του Ν 3052/2002. ΣτΕ Ολ 2306/2014 ΘΠΔΔ 2015, 182.

5. – Σύμβαση ιατρού με ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ, η οποία δέχεται τους ασφαλισμένους στο ιδιωτικό της ιατρείο δεν είναι σύμβαση εργασίας, αλλά ανεξαρτήτων υπηρεσιών (μειοψ.). ΣτΕ 673/2015 ΕλλΔνη 2015, 1181.

6. – Αν η Διοίκηση, μετά τη διαπίστωση ότι γιατρός του ΕΣΥ μη νομίμως δεν διορίσθηκε σε προκηρυχθείσα θέση, διορίσει αυτόν αναδρομικώς, ο γιατρός αυτός δικαιούται να ζητήσει την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη από την παράνομη αυτή παράλειψη. Ειδικότερα δικαιούται να αξιώσει αποζημίωση προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη, λόγω του ότι δεν εισέπραξε τις αποδοχές που θα είχε εισπράξει αν δεν είχε μεσολαβήσει ή κατά τα άνω παράλειψη. ΣτΕ 296/2015 ΕλλΔνη 2015, 1165.

2. Ευθύνη

7. – Από τη διάταξη του άρθρου 24 ΑΝ 1565/1938 «περί κώδικος ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος» σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 330 και 914 ΑΚ προκύπτει ότι, ο ιατρός ευθύνεται σε αποζημίωση, εάν ενεργήσει από δόλο ή αμέλεια, η δε τελευταία συντρέχει, εάν ο ιατρός προβεί σε ενέργεια ή παράλειψη κατά παράβαση των διδαγμάτων της ιατρικής επιστήμης, έστω και αν είναι ελαφρά, ενώ ουδεμία ευθύνη φέρει αν ενήργησε κατά τους πιο πάνω κανόνες (lege artis) και ειδικότερα όπως θα ενεργούσε κάτω από τις ίδιες συνθήκες και περιστάσεις και με τα στη διάθεση του μέσα, συνετός και επιμελής ιατρός. Μάλιστα κατά νομολογιακή παραδοχή (την οποία εξήγαγε το πρώτον η ΑΠ 768/1954 ΕΕΝ 1955,27) γίνεται δεκτό ότι «ο γιατρός οφείλει να παρέχει την ζητηθείσα ιατρική συνδρομή ουχί μόνο, όπως ορίζει το άρθρο 330 ΑΚ, κατά το μέτρον της εν ταις συναλλαγαίς επιμέλειας, αλλά μετά ζήλου, ευσυνειδησίας και αφοσιώσεως συμφώνως προς τα θεμελιώδεις αρχάς της ιατρικής επιστήμης και της κτηθείσης πείρας» (ΠΠρΑθ 6890/1985 ΕΕΝ 1986,197) «επιδεικνύων επιμέλειαν πέραν της εν ταις συναλλαγαίς απαιτουμένης υπό του άρθρου 330» (βλ. ΑΠ 251/1974 ΝοΒ 22,1261, ΕφΑθ 479/1983 ΝοΒ 1983,527, από τη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων ΔΠρΑγρ 58/2010, ΔΠρΗρ 398/2009, ΔΠρΚαλ 150/2003 ΝΟΜΟΣ, ΔΠρΑθ 2628/2004 ΕΣυγκΔ 2005,50, ΔΠρΑθ 2707/1999 ΔΔικ 2000,178 και από τη θεωρία ιδίως Φουντεδάκη, Αστική Ιατρική Ευθύνη 2003, σελ. 329). ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836.

8. – ... Ωστόσο η ανωτέρω παραδοχή ότι η επιμέλεια που απαιτείται από το γιατρό πρέπει να είναι «ιδιαίτερη και αυξημένη» αφενός δεν προσθέτει κάτι νέο στο άρθρο 330 ΑΚ, -καθώς με ορθή ερμηνευτική του προσέγγιση για τον καθορισμό του μέτρου της επιμέλειας που απαιτείται κατά την παραδοχή των ιατρικών υπηρεσιών ασφαλώς, και θα ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιατρικής δραστηριότητας, όπως είναι ιδίως η εγγενής επικινδυνότητα της για αγαθά της προσωπικότητας με μεγάλη βαρύτητα (ζωή,

υγεία) και η υπαγωγή της σε «κανόνες» ή πρότυπα συμπεριφοράς, που καθορίζονται από την επιστήμη και εμπειρία - αφετέρου δεν συμβάλλει προκειμένου να κριθεί σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εάν η ιατρική συμπεριφορά ήταν επιμελής ή όχι. Και τούτο διότι ακόμη και αν γίνει δεκτό γενικά και αφηρημένα ότι η επιμέλεια του γιατρού πρέπει να είναι «ιδιαίτερη», όπως εύστοχα και έγκαιρα έχει επισημανθεί (από τον ΕισΑΠ Α. Τούση στην αντίθετη εισαγγελική του πρόταση επί της οποίας εκδόθηκε η ανωτέρω (ΑΠ 768/1954 ΕΕΝ 1955,27) δεν «τίθενται νομικά διαχωριστικά όρια διάφορα των κατά τας γενικές περί πταίσματος διατάξεων». Γι' αυτό άλλωστε οι δικαστικές αποφάσεις καταλήγουν στο ότι ο ιατρός δεν φέρει ευθύνη «εάν ενήργησε κατά τους κανόνες της ιατρικής επιστήμης (lege artis) και ειδικότερα όπως θα ενεργούσε κάτω από τις ίδιες συνθήκες και περιστάσεις και τα στη διάθεση του μέσα κάθε συνετός και επιμελής ιατρός (ενδεικτικά ΕφΑθ 197/1988 ΕλλΔνη 29,1239, ΔΠρΘεσ 2707/1999 ΔΔικ 2000,178, ΔΠρΑθ 2628/2004 ΕΣυγκΔ 2005,50). ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836.

9. – ... Η διατύπωση αυτή αποδίδει την κρατούσα αντικειμενική θεωρία για την αμέλεια, σύμφωνα με την οποία ως μέτρο σύγκρισης λαμβάνεται υπόψη όχι η συμπεριφορά που μπορούσε να επιδείξει ο ίδιος ο δράστης, αλλά η συμπεριφορά που μπορούσε να επιδείξει ο μέσος εκπρόσωπος του επαγγέλματος, ο τυπικός εκπρόσωπος του κύκλου του. Η επιλογή βέβαια ως μέτρου συγκρίσεως της συμπεριφοράς όχι αφηρημένα του μέσου συνετού και επιμελούς ανθρώπου, αλλά του μέσου συνετού εκπροσώπου του κύκλου στον οποίο ανήκει ο δράστης συνιστά κάποια προσέγγιση προς τις υποκειμενικές θεωρίες (Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό 2004 παρ. 6 αρ. 63. Για το λόγο αυτό ο Γεωργιάδης, Γενικό Ενοχικό 1999, παρ. 23 αρ. 21 χαρακτηρίζει τη θεωρία αυτή «ενδιάμεση», η οποία (προσέγγιση) πάντως δεν φθάνει ως το σημείο να θεωρούνται κρίσιμες και ατομικές ιδιότητες του δράστη (Σταθόπουλος ο.π.). Κατ' εφαρμογή των ανωτέρω, στο χώρο της ιατρικής ευθύνης γίνεται δεκτό ότι θα γίνεται κάθε φορά αναγωγή στην ειδικότητα του κάθε γιατρού για την ανεύρεση του προτύπου επιμέλειας. Όπως έχει χαρακτηριστικά λεχθεί (Ζέπος Π., Η ευθύνη του ιατρού, ΝοΒ 21,4, διατύπωση που υιοθετεί και η Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη Ι., Η υποχρέωση ενημέρωσης του ασθενούς-Συμβολή στη διακρίβωση της αστικής ιατρικής ευθύνης 1993 σελ. 176) το κριτήριο επιμέλειας του ιατρού «σχηματίζεται από τα κατά κοινή συνείδηση και αντικειμενική κρίση δεοντολογικώς κρατούντα σε ορισμένη ειδικότητα ιατρού». Τα όρια του κριτηρίου αυτού αναδεικνύονται σε περιπτώσεις όπου η επιβαλλόμενη επιμέλεια του γιατρού της οικείας ειδικότητας τηρείται, αλλά η ζημία θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί με την τήρηση μεγαλύτερης (εξειδικασμένης) επιμέλειας. Είναι δε σύνηθες ο ασθενής να γνωρίζει τα αυξημένα προσόντα του ιατρού και σε αυτά ακριβώς να αποβλέπει, συμφωνώντας αντίστοιχα την καταβολή υψηλότερης αμοιβής (πρβλ. ΕφΑθ 197/1988 ΕλλΔνη 29,1240, ΕφΑθ 4964/2008 ΝοΒ 2009,523). ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836.

10. – ... Και το ερώτημα που τίθεται είναι αν ο ιατρός με τα αυξημένα προσόντα πρέπει να κριθεί - όχι μόνο στα πλαίσια της ενδοσυμβατικής του (κάτι που γίνεται ευχερέστερα αποδεκτό βλ. *Φουντουδάκη*, ο.π. σελ. 383), αλλά κυρίως της δικοπρακτικής του ευθύνης - με βάση ένα πρότυπο αυξημένης επιμέλειας και ποιο. Το ζητούμενο βέβαια είναι η περαιτέρω εξειδίκευση του αντικειμενικού κριτηρίου επιμέλειας και όχι η αλλοίωσή του σε υποκειμενικό. Το ότι η προσπάθεια αυτή είναι ενδεχομένως επιρρεπής σε «σχετικοποίηση» (έτσι *Φουντεδάκη*, ο.π. σελ. 382) της επιβαλλόμενης επιμέλειας δεν είναι επαρκής λόγος εγκατάλειψης της, διότι κατά τον τρόπο αυτό μπορεί να μένουν a priori ακάλυπτες από την αστική ευθύνη περιπτώσεις, οι οποίες χρήζουν μιας εγγύτερης (αναγκαστικά in concreto) διερεύνησης, προκειμένου να κριθεί εάν πρέπει τελικά να υπαχθούν στην αδικοπρακτική αστική ευθύνη ή όχι. Τούτο δε καθόσον σκοπός της αστικής ευθύνης δεν είναι η μομφή και η επιβολή κύρωσης (όπως στην ποινική ευθύνη όπου κάθε προσπάθεια «υποκειμενικοποίησης» του κριτηρίου επιμέλειας μπορεί να γίνει μόνο προς όφελος του κατηγορουμένου βλ. *Ανδρουλάκη*, Ποινικό Δίκαιο Γενικό Μέρος 2000 σελ. 312), αλλά πρωτίστως η αποκατάσταση της ζημίας του θύματος, το πρόσωπο του οποίου ενδιαφέρει περισσότερο (*Σταθόπουλος* ο.π. παρ. 6 αρ. 64). *ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836*.

11. – ... Προς αυτή την κατεύθυνση θα είχε σημασία να αναζητηθούν όχι οι «μεγάλες επιδόσεις» και οι «ιδιαιτέρες ικανότητες» του συγκεκριμένου φυσικού προσώπου (ιατρού), αλλά εάν αυτός αντικειμενικά λόγω της περαιτέρω εξειδίκευσης του (θεωρητικής και πρακτικής) - ως προς ορισμένο πάντα πεδίο - ανήκει πλέον όχι στον ευρύτερο κύκλο των ανθρώπων που συναπαρτίζουν την ειδικότητα του, αλλά σε ένα στενό κύκλο. Εάν αυτός ο στενότερος κύκλος υφίσταται ως προϊόν της επιστημονικής εξέλιξης και εξειδίκευσης, εάν αυτό αντικατοπτρίζεται λ.χ. στο ότι η παραπομπή του ασθενούς γίνεται εξιδιασμένα στον γιατρό αυτό όχι ως φορέα «εξαιρετικών ατομικών ικανοτήτων» αλλά ως φορέα εξιδιασμένης αντικειμενικά μετρήσιμης (π.χ. με τίτλους μετακπαίδευσης) γνώσης ή στο ότι ο ίδιος ο ιατρός βασίζει την επιστημονική επαγγελματική και οικονομική του πρόοδο, στην ιδιότητα του φορέα αυτής της γνώσης, το δίκαιο της αστικής ευθύνης δεν έχει άλλη επιλογή από την προσπάθεια περαιτέρω εξειδίκευσης του αντικειμενικού κριτηρίου επιμέλειας. *ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836*.

12. – Ο ιατρός ευθύνεται σε αποζημίωση για τη ζημία που έπαθε ο ασθενής πελάτης του από κάθε αμέλειά του, ακόμη και ελαφρά, αν κατά την εκτέλεση των ιατρικών του καθηκόντων παρέβη την υποχρέωσή του να ενεργήσει σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της ιατρικής επιστήμης επιδεικνύοντας τη δέουσα επιμέλεια, δηλαδή αυτή που αναμένεται από το μέσο εκπρόσωπο του κύκλου του (ΑΠ 1362/2007, 181/2011, 424/2012). Καθιερώνεται νόθος αντικειμενική ευθύνη για τον υπαίτιο ιατρό, αφού και αυτός παρέχει τις ιατρικές υπηρεσίες του κατά τρόπο ανεξάρτητο, δηλαδή δεν υπόκειται σε συγκεκριμένες υποδείξεις ή οδηγίες του ασθενούς, αλλά έχει

την πρωτοβουλία και την ευχέρεια να προσδιορίζει ο ίδιος τον τρόπο της παροχής των υπηρεσιών του (ΑΠ 1227/2007). Περίπτωση ιατρών κλινικής που δεν διέγνωσαν τη σοβαρότητα του προβλήματος υγείας της εγκύου και δεν αφαίρεσαν με καισαρική τομή το κύημα, με αποτέλεσμα βαρύτατη βλάβη της γυναίκας-διακοπή αιτιώδους συνδέσμου. *ΑΠ 974/2014 ΝοΒ 2014, 2329, ΠΠρΘσ 15044/2013 Αρμ 2014, 2039*.

13. – Η αδικοπρακτική ευθύνη του ιατρού ρυθμίζεται ως προς ορισμένα ζητήματα και από το άρθρο 8 του Ν 2251/1994 για την «προστασία των καταναλωτών» όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 Ν 3587/2007. Από τις διατάξεις του άρθρου αυτού προκύπτει ότι στο πεδίο εφαρμογής του εμπίπτουν και οι ιατρικές υπηρεσίες, διότι ο παρέχων αυτές ιατρός ενεργεί κατά τρόπο ανεξάρτητο, δεν υπόκειται δηλαδή σε συγκεκριμένες υποδείξεις ή οδηγίες του αποδέκτη των υπηρεσιών (ασθενούς), αλλά έχει την πρωτοβουλία και την ευχέρεια να προσδιορίζει τον τρόπο παροχής των υπηρεσιών του. Για τη θεμελίωση της (αδικοπρακτικής) ιατρικής ευθύνης απαιτείται παράνομη και υπαίτια πρόκληση ζημίας. Αμφότερες οι προϋποθέσεις αυτές (παράνομία και υπαιτιότητα) συντρέχουν ταυτοχρόνως, με βάση τη θεώρηση της αμέλειας ως μορφής πταίσματος και ως μορφής παρανομίας («διπλή λειτουργία της αμέλειας»). Έτσι, αν, στο πλαίσιο μιας ιατρικής πράξεως, παραβιασθούν οι κανόνες και αρχές της ιατρικής επιστήμης και εμπειρίας ή (και) οι εκ του γενικού καθήκοντος πρόνοιες και ασφάλειας απορρέουσες υποχρεώσεις επιμέλειας του μέσου συνετού ιατρού της ειδικότητας του ζημιώσαντος, τότε η συμπεριφορά αυτή είναι παράνομη και, συγχρόνως, υπαίτια. *ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836*.

14. – ... Ενόψει δε της καθιερούμενης, συναφώς, νόθου αντικειμενικής ευθύνης, με την έννοια της αντιστροφής του βάρους αποδείξεως, τόσο ως προς την υπαιτιότητα όσο και ως προς την παρανομία, ο ζημιωθείς φέρει το βάρος να αποδείξει την παροχή υπηρεσιών, τη ζημία του και τον αιτιώδη σύνδεσμο της ζημίας με την εν γένει παροχή των υπηρεσιών, όχι όμως και τη συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη που επέφερε το ζημιολόγο αποτέλεσμα, ενώ ο παρέχων τις υπηρεσίες ιατρός, προκειμένου να απαλλαγεί από την ευθύνη, πρέπει να αποδείξει είτε την ανυπαρξία παράνομης και υπαιτίας πράξεως του, είτε την έλλειψη αιτιώδους συνδέσμου της ζημίας με την παράνομη και υπαίτια πράξη του, είτε τη συνδρομή κάποιου λόγου επαγόμενου την άρση ή τη μείωση της ευθύνης του. *ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014, 1836*.

15. – ... Η ρύθμιση αυτή για τα αποδεικτέα θέματα και την κατανομή του σχετικού βάρους αποδείξεως ισχύει και επί της εις ολόκληρον ευθύνης περισσότερων ιατρών για την ίδια ζημία, όπως προκύπτει από τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 8 του Ν 2251/1994 και από την αναλογικώς κατά την παρ. 6 του ίδιου άρθρου εφαρμοζόμενη και στην ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες, διάταξη του άρθρου 6 παρ. 10 του νόμου τούτου, σε συνδυασμό με τις, επίσης αναλογικώς εφαρμοζόμενες διατάξεις των άρθρων 481 επ., 926 και 927 ΑΚ. Ως εκ τούτου, επί της προβλεπόμενης στο

άρθρο 926 εδ. 1α ΑΚ περιπτώσεως ευθύνης εις ολόκληρον, ο ζημιωθείς αποδεικνύει: α) την προς αυτόν παροχή των (ιατρικών) υπηρεσιών με «κοινή πράξη» περισσότερων ιατρών, δηλαδή με την εκ μέρους αυτών σύμπραξη ως ενιαία συλλογική τους πράξη, β) τη ζημία του και γ) τον αιτιώδη σύνδεσμο της ζημίας με την εν γένει από κοινού παροχή των υπηρεσιών, όχι όμως και ποια επιμέρους πράξη ή παράλειψη του κάθε συμπράξαντος επέφερε το ζημιόγONO αποτέλεσμα. Για να απαλλαγεί από την ευθύνη του έναντι του ζημιωθέντος, ο καθένας από τους συμπράξαντες ιατρούς οφείλει να αποδείξει είτε το σύνολο της δικής του επιμέρους πράξεως, είτε την έλλειψη υπαιτιότητάς του, είτε την έλλειψη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της (ατομικής) πράξεως του και της ζημίας (ΑΠ 1227/2007, ΠΠρΑθ 189/2010 ΕΕΔ 2010,583, ΠΠρΘεσ 24772/2010 ΧρΙΔ 2010,775, ΠΠρΘεσ 24582/2008 ΝΟΜΟΣ, Φουντεδάκη Αστική Ιατρική 2003, σελ. 90-91, 100-102, την ίδια, Αστική Ευθύνη ιδιωτικής κλινικής ΧρΙΔ 2010,786 επ.). ΠΠρΑθ 1912/2014 Αρμ 2014,1836.

16. – Τα εκτιθέμενα στην απόφαση του εφετείου, δηλ. ότι ο θάνατος του ασθενούς οφείλεται στην ιατρική αμέλεια που ο πρώτος εναγόμενος επέδειξε κατά τη νοσηλεία αυτού, και ειδικότερα στις αναφερόμενες παραλείψεις του, και ότι ο δεύτερος εναγόμενος (αναιρεσεϊών) είχε προστήσει αυτόν στη λειτουργία της κλινικής της οποίας ο ίδιος ήταν ιδιοκτήτης και διοικητικός διευθυντής, συνιστούν αδικοπρακτική συμπεριφορά και δικαιολογούν την παραδοχή της αγωγής των αναιρεσιβλήτων ως συγγενών του θανόντος. ΑΠ 1683/2014 ΝοΒ 2015,293.

17. – Χειρουργική επέμβαση για την αφαίρεση ινομυωμάτων, επιδείνωση της υγείας της ασθενούς μετά την επέμβαση που εξελίχθηκε σε περιτονίτιδα. Νέα χειρουργική επέμβαση έδειξε ότι, κατά τη διάρκεια της πρώτης, είχε υποστεί διάτρηση του λεπτού εντέρου. Κατά τη μετεγχειρητική πορεία της ασθενούς διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν αφαιρεθεί το σύνολο των ινομυωμάτων, οπότε υποβλήθηκε σε ολική υστερεκτομή, με συνέπεια την απώλεια της δυνατότητας τεκνοποίησης σε ηλικία 34 ετών. Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης, ύψους 60.000 ευρώ. ΠΠρΘεσ 15044/2013 Αρμ 2014,2039.

18. – Ιατρικό σφάλμα. Αγωγή αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης. ΑΠ 894/2014 Αρμ 2015,1164.

3. Διάφορα

19. – Οι οδοντίατροι, υπό την ιδιότητά τους ως ανεξαρτήτων οικονομικών μονάδων, παρέχουν υπηρεσίες στη σχετική αγορά (οδοντιατρικών υπηρεσιών), λαμβάνοντας αμοιβή από τους ασθενείς τους και αναλαμβάνοντας τους οικονομικούς κινδύνους σχετικά με την άσκηση της δραστηριότητάς τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι οδοντίατροι ασκούν οικονομική δραστηριότητα και, επομένως, αποτελούν «επιχειρήσεις»,

ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι ρυθμίζεται η άσκηση του επαγγέλματός τους. ΣτΕ 148/2015 ΝοΒ 2015,1079.

20. – Αποφάσεις των οδοντιατρικών συλλόγων περί καθορισμού κατωτάτων ορίων αμοιβών δεν διαφεύγουν από το πεδίο των κανόνων του ανταγωνισμού εκ μόνου του λόγου ότι χαρακτηρίζονται από τους ως άνω συλλόγους ως «δεοντολογικοί κανόνες», αλλά συνιστούν αποφάσεις «ενώσεων επιχειρήσεων», που έχουν ως συνέπεια τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Εφόσον δε οι οδοντιατρικοί σύλλογοι, στο πλαίσιο λήψης αυτών των αποφάσεων, δεν ενεργούν ως φορείς ανατεθειμένης δημόσιας εξουσίας, επειδή τέτοια εξουσία δεν τους έχει ανατεθεί, δεν τίθεται, περαιτέρω, ζήτημα αναζήτησης κριτηρίων δημοσίου συμφέροντος, το οποίο θα ετίθετο μόνον εάν υπήρχε διάταξη νόμου, με βάση την οποία θα ήταν καθοριστέα από τους οδοντιατρικούς συλλόγους τα κατώτατα όρια αμοιβών και η οποία δεν υπάρχει (ΑΝ 1565/1939, ΒΔ 11.7/5.8.1950). ΣτΕ 148/2015 ΝοΒ 2015,1079.

21. – Η θέσπιση του ποσοστού 15% της αξίας της συνολικής συνταγογράφησης κάθε γιατρού στη διάρκεια του έτους ως ανώτατο όριο αποκλίσεων από τις ρυθμίσεις υποχρεωτικής συνταγογράφησης με βάση τη δραστική ουσία και τις θεσπισθείσες εξαιρέσεις, δεν οδηγεί σε άνιση μεταχείριση των ασθενών. Το ποσοστό αυτό είναι καταρχήν αντικειμενικό και τελεί σε αντιστοιχία προς τον τιθέμενο κανόνα της συνταγογράφησης με βάση τη δραστική ουσία. ΣτΕ Ολ 3802/2014 ΕΔΚΑ 2015,108, ΝοΒ 2015,610.

22. – Αφαίρεση δικαιώματος συνταγογράφησης από γιατρό και επιβολή προστίμου λόγω παράνομης συνταγογράφησης. Οι κυρώσεις, που επιβλήθηκαν στον προσφεύγοντα, έχουν τον χαρακτήρα διοικητικών κυρώσεων που επιβάλλονται παράλληλα ή ανεξάρτητα από την κίνηση σχετικής πειθαρχικής διαδικασίας. Επομένως, η σχετική διαφορά αποτελεί, σύμφωνα με το άρθρο 66 Ν 4055/2012, διοικητική διαφορά ουσίας, υπαγόμενη στην αρμοδιότητα του διοικητικού πρωτοδικείου (αντίθ. μειοψ.). ΔεφΑθ 362/2013 ΔΙΔΙΚ 2014,1536.

23. – Η υποχρεωτική συνταγογράφηση με βάση τη δραστική ουσία δεν παραβιάζει τα άρθρα 21 παρ. 3 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος. Η επέμβαση στην επαγγελματική ελευθερία των ιατρών δεν υπερβαίνει προδήλως το αναγκαίο μέτρο. Η καταλληλότητα και η προσφορότητα της εν λόγω ρύθμισης δεν αναιρείται από το γεγονός ότι ο σκοπός του ελέγχου της φαρμακευτικής δαπάνης εξυπηρετείται και από άλλες ρυθμίσεις που έχουν εισαχθεί, όπως η ηλεκτρονική συνταγογράφηση. ΣτΕ Ολ 3802/2014 ΕΔΚΑ 2015,108, ΝοΒ 2015,610.

24. – Δεν αποτελεί υποκατάσταση του ιατρού η χορήγηση από τον φαρμακοποιό φθηνότερου φαρμάκου της αυτής δραστικής ουσίας, την οποία είχε συνταγογραφήσει ο ιατρός. ΣτΕ Ολ 3803/2014 ΕΔΔΔ 2015,120.

Ν. Τριάντος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ (ΣυντΔ)

[Βλ. και λ. Απαλλοτρίωση Αναγκαστική, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), Πολεοδομία, Σύνταγμα]

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Αγωγή εμπράγματος 6, 7
Ακίνητο δεσμευμένο 5
Ενιαίο τέλος ακινήτου 5

Ιδιοκτησία (ΣυντΔ) 1
Κόμματος χρηματοδότηση 1
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου 8

Περιουσία 1, 4
Πιστοποιητικό ΕΝΦΙΑ 6, 7
Χρησικτησία κατά του Δημοσίου 2, 3

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Βελεγράκης Μ.**: Η έννοια της δημόσιας κτήσης στο ελληνικό δίκαιο. Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα. 2012. - **Γέροντας Α.**: Η συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας και αναγκαστική απαλλοτρίωση. Αντ. Ν. Σάκκουλας. 2003. - **Γεωργιάδου Μ.**: Αναγκαστική απαλλοτρίωση. Νομική Βιβλιοθήκη. 2014. - **Δανηλάτου Α. / Βαφειάδου Π.**: Η Αποζημίωση - 2ος τόμος. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007. - **Δρόσος Γ.**: Συνταγματικοί περιορισμοί της ιδιοκτησίας και αποζημίωση. Νομική Βιβλιοθήκη. 1997. - **Ελληνική Εταιρία Δικαίου του Περιβάλλοντος**: Δικαίωμα της ιδιοκτησίας και προστασία του περιβάλλοντος. Αντ. Ν. Σάκκουλας. 2003. - **Εταιρία Δικαστικών Μελετών**: Ζητήματα προστασίας της ιδιοκτησίας και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης κατά το Σύνταγμα, την ΕΣΔΑ και το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο. Αντ. Ν. Σάκκουλας. 2007. - **Ράικος Α.**: Γενική Πολιτειολογία και Συνταγματικό Δίκαιο, τ. ΙΙΙ, Θεμελιώδη Δικαιώματα, 4η έκδ. Νομική Βιβλιοθήκη. 2011. - **Τάχος Α.**: Προστασία και εκμετάλλευση της ιδιοκτησίας - περιουσίας στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Σάκκουλας Αθήνα - Θεσσαλονίκη. 2003. - **Τσούμης Β.**: Αναγκαστική Απαλλοτρίωση. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007. - **Χρυσανθάκης Χ.**: Αναγκαστική Απαλλοτρίωση. Νομική Βιβλιοθήκη. 2004. - **Χρυσανθάκης Χ. / Γαλάνη Ε. / Πανταζόπουλος Π.**: Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007. - **Χρυσανθάκης Χ. / Πανταζόπουλος Π.**: Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2006.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

- **Μαλλιτροπούλου Α.**: Το δικαίωμα στην περιουσία σύμφωνα με την ΣτΕ Ολ 1117/2014 και τις σχετικές αποφάσεις του ΕΔΑΔ - («Lasciate ogne speranza, voi ch'intrate?»), ΘΠΔΔ 2015,294. - **Παπαθανασόπουλος Α.**: Η ιδιοκτησία των γαιών στις Κυκλάδες μετά την πρόσφατη νομολογία του Αρείου Πάγου, ΠερΔικ 2015,201. - **Σπυριδάκης Ι.**: Χρησικτησία κατά του Δημοσίου - Σκέψεις για την επέκταση της ρύθμισης αναλογικά και σε άλλες περιπτώσεις, ΕφΑΔ 2015,852.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Για την ιδιοκτησία (ΣυντΔ) προβλέπει το **Σύνταγμα** στα άρθρα του **17, 18, 24 και 117**. Σύμφωνα δε με το από 6.4.2001 Ψήφισμα - ΦΕΚ Α' 84/17.4.2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής τροποποιήθηκαν οι παρ. 2 και 4 του άρθρου 17, οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 24 στο οποίο προστέθηκε ερμηνευτική δήλωση και προστέθηκε παρ. 7 στο άρθρο 117 του Συντάγματος 1975/1986/2001/2008. Σχετικό για την προστασία της περιουσίας και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

1. – Η αναστολή κρατικής χρηματοδότησης κόμματος συνιστά επέμβαση στην περιουσία του, η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ΕΣΔΑ, πλην όμως εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, τηρεί την δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων προστασίας του γενικού συμφέροντος αφ' ενός και του περιουσιακού δικαιώματος του κόμματος αφ' ετέρου, παρέχει δε τη δυνατότητα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου για την παροχή δικαστικής προστασίας. Δημοκρατικές αρχές. Η αναστολή της χρηματοδότησης εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό, αφού αποσκοπεί στην προστασία της χώρας και της δημοκρατίας, επιβάλλεται, κατόπιν των εγγυήσεων της ποινικής διαδικασίας, για δραστηριότητες ηγετικών στελεχών του κόμματος, έχει δε προσωρινό χαρακτήρα. Με τα δεδομένα αυτά, το επίμαχο μέτρο δεν παραβιάζει τον πυρήνα της «ελεύθερης έκφρασης της λαϊκής βούλησης», ούτε αντίκειται στο δημοκρατικό πρότυπο της κοινωνίας που προστατεύει το άρθρο 3 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Το επίμαχο μέτρο δεν συνιστά διακοπή ή αναστολή της λειτουργ-

γίας του κόμματος, ούτε συνεπάγεται προσωρινή ή οριστική παρεμπόδιση του προς συμμετοχή στην πολιτική ζωή της Χώρας, αλλά συνίσταται στην προσωρινή αναστολή της καταβολής ενός από τους πλείονες πόρους του, ενώ, εξάλλου, το παρακρατούμενο ποσό αποδίδεται σε αυτό αναδρομικά σε περίπτωση αθώωσης των κατηγορουμένων μελών του. Κατά συνέπεια, το μέτρο αυτό δεν πλήττει το θιγόμενο κόμμα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να προσλαμβάνει ποινική χροιά και να λογίζεται ως «ποινική κύρωση», κατά την έννοια του άρθρου 6 ΕΣΔΑ. ΣτΕ Ολ 518/2015 ΝοΒ 2015,1319.

2. – Κατ' εφαρμογή των ως άνω διατάξεων του άρθρου 4 του Ν 3127/2003, κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η απόκτηση κυριότητας με χρησικτησία και επί δημοσίου κτήματος, όταν αυτό βρίσκεται σε σχέδιο πόλεως ή μέσα σε οικισμό προϋφιστάμενο του 1923 ή μέσα σε οικισμό κάτω των 2000 κατοίκων, που έχει οριοθετηθεί, εμβαδού μέχρι 2000 τ.μ., εφόσον κάποιος το νέμεται αδιαταράκτως μέχρι την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου, δηλαδή μέχρι την 19.03.2003, επί

δέκα έτη με νόμιμο τίτλο από επαχθή αιτία υπέρ του ίδιου του νεμομένου ή νεμνηθέντος ή υπέρ των δικαιοπαρόχων του, εφόσον ο νόμιμος τίτλος έχει καταρτισθεί και μεταγραφεί μετά την 28.02.1945, εκτός εάν κατά την κτήση της νομής ο επικαλούμενος κυριότητα ή οποιοσδήποτε από τους δικαιοπαρόχους του ήταν κακής πίστωσης, ή επί τριάντα έτη, εκτός αν κατά την κτήση της νομής ο επιληφθείς της νομής του ακινήτου ήταν κακής πίστωσης, δηλαδή εφόσον δεν συνέτρεχαν κατά το χρόνο κτήσεως της νομής στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις του άρθρου 1042 ΑΚ. Η ρύθμιση αυτή ως ειδική και εξαιρετική επιτρέπει την απόκτηση της κυριότητας με έκτακτη χρησικτησία σε ακίνητα του Δημοσίου εφόσον κάποιος που απέκτησε με καλή πίστη τη νομή ακινήτου του Δημοσίου, νέμεται αδιατάρακτα τούτο για τριάντα έτη που φθάνουν χρονικά μέχρι την έναρξη ισχύος του παραπάνω νόμου, δηλαδή μέχρι την 19.3.2003, υπό τις λοιπές διαλαμβανόμενες προϋποθέσεις στην παρ. 1 περ α' και β' του ίδιου νόμου και όχι εφόσον κάποιος που απέκτησε με καλή πίστη τη νομή ακινήτου του Δημοσίου το νέμεται αδιατάρακτα επί τριάντα έτη οποτεδήποτε πριν από την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου, χωρίς να ενδιαφέρει αν συνεχίζει να νέμεται το ακίνητο του Δημοσίου αδιατάρακτα και μετά την έναρξη της ισχύος του. *ΑΠ Ολ 11/2015 ΕφΑΔ 2015,901.*

3. – ... Τούτο προκύπτει τόσο από την γραμματική διατύπωση των ανωτέρω διατάξεων που χρησιμοποιούν τη φράση «νέμεται μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού αδιαταράκτως για χρονικό διάστημα τριάντα ετών» και όχι νεμήθηκε πριν από την έναρξη ισχύος αυτού, αλλά και από το γενικότερο δικαιοπολιτικό σκοπό τους, ο οποίος συνίσταται στην κατ' εξαίρεση και υπό προϋποθέσεις νομιμοποίηση των αυθαίρετως κατεχομένων δημοσίων κτημάτων που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλης ενόψει της σύνταξης του Εθνικού Κτηματολογίου, αλλά και στην προστασία των δημοσίων κτημάτων, η οποία δεν συντελείται με την ολική κατάργηση του κανόνα του απαράγραφτου των δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των ακινήτων του που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλης για τον μετά την 11.9.1915 χρόνο, όπως θα συνέβαινε στην περίπτωση που γινόταν δεκτή η τελευταία εκδοχή. Άλλωστε στον ίδιο νόμο δεν περιέχεται όσον αφορά το άρθρο 4 η γενική καταργητική ρήτρα, που κατά κανόνα τίθεται στους νόμους, ότι κάθε διάταξη που είναι αντίθετη με τον παρόντα νόμο ή ρυθμίζει θέματα που διέπονται από αυτόν καταργείται. *ΑΠ Ολ 11/2015 ΕφΑΔ 2015,901.*

4. – Το συνταξιοδοτικό δικαίωμα εμπίπτει μεν στην έννοια του περιουσιακού δικαιώματος, δεν προστατεύεται όμως ως δικαίωμα σε σύνταξη ή άλλη συνταξιοδοτική παροχή ορισμένου ποσού, ούτε ως κεκτημένο δικαίωμα προσδοκίας προς απόληψη υψηλότερης παροχής (έστω και ανταποδοτικής), θεμελιούμενο όχι στην δίκαιη και ομοιόμορφη εφαρμογή των προϋποθέσεων των παγίων νομοθετικών ρυθμίσεων αλλά σε αξιούμενη παράταση ισχύος εξαιρετικών ρυθμίσεων προΐσχυσασών μεταβατικών διατάξεων που είχαν τεθεί για προστασία διαφορετικών καταστάσεων και κατηγοριών ασφαλισμένων. *ΣτΕ 1120/2015 ΝοΒ 2015,1579.*

5. – Στην έννοια του «ακινήτου που έχει δεσμευθεί από την αρχαιολογική υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, λόγω αρχαιολογικής έρευνας» και που, ως εκ τούτου, απαλλάσσεται από το ενιαίο τέλος ακινήτων, κατά τα οριζόμενα στο Ν 3634/2008, υπάγεται κάθε ιδιωτικό ακίνητο όταν, λόγω της σημασίας του για την αρχαιολογική εν γένει έρευνα, δηλαδή για την ανακάλυψη, την ανάδειξη, τη διατήρηση ή την προστασία αρχαιοτήτων (κατά τα προβλεπόμενα στη σχετική ως άνω νομοθεσία), και εξαιτίας των συνακόλουθων ενεργειών της αρχαιολογικής υπηρεσίας, η κατά προορισμό χρήση και εκμετάλλευσή του έχει περιορισθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε, κατά τον κρίσιμο χρόνο, να έχει καταστεί ουσιαστικά αδύνατη για τον ιδιοκτήτη του. Η υπαγωγή ενός τέτοιου ακινήτου σε φόρο ακίνητης περιουσίας, όπως το ένδικο ενιαίο τέλος ακινήτων, αφ' ενός μεν θα συνιστούσε υπέρμετρη επιβάρυνση της ιδιοκτησίας, κατά παράβαση του άρθρου 17 του Συντάγματος και του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αφ' ετέρου δε θα ερχόταν σε αντίθεση με το άρθρο 4 παρ.5 του Συντάγματος, αφού, υπό τις συνθήκες αυτές, η κυριότητα του ακινήτου, ως αντικείμενο του φόρου, δεν θα αποτελούσε, για τον ιδιοκτήτη, ένδειξη αντίστοιχης φοροδοτικής ικανότητας, διασφαλίζοντας, όπως θα έπρεπε, τη φορολόγησή του «ανάλογα με τις δυνάμεις του». *ΣτΕ Ολ 519/2014 Διδικ 2015,247.*

6. – Τα Κράτη διαθέτουν ευρύτατη εξουσία ως προς τον προσδιορισμό των φόρων και τους τρόπους εισπράξεώς τους κατ' εκτίμηση των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους. Όμως, εφόσον η επιβολή φορολογίας αποτελεί επέμβαση στην περιουσία του προσώπου, πρέπει η σχετική ρύθμιση να αποτελεί μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του δημοσίου συμφέροντος και των επιταγών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπό την έννοια της ύπαρξης αναλογίας μεταξύ χρησιμοποιούμενων μέσων και επιδιωκόμενων σκοπών, ενόψει μάλιστα και της, κατά το χρόνο θέσπισης της ως άνω φορολογικής διάταξης, ιδιαίτερας δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας (συνεχούς μείωσης μισθών και συντάξεων και επιβολής αλληπαλλήλων φορολογικών βαρών επί εισοδημάτων και περιουσιών). Ο οικονομικός φραγμός, που τίθεται από τις παραπάνω διατάξεις του άρθρου 54Α παρ. 5 του Ν 4174/2013 ήδη σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας υπό το φως των σημερινών δυσχερών οικονομικών συνθηκών, που βιώνουν οι πολίτες που φέρουν το βάρος αυτών, ουσιαστικά στερεί αυτούς της απλής δυνατότητας προσφυγής στο δικαστήριο. Το απλό ταμειακό συμφέρον, που προκύπτει, δεν συνιστά λόγο γενικότερου δημοσίου συμφέροντος, για τον οποίο θεσπίζεται η παραπάνω διάταξη ως αναγκαία προϋπόθεση του παραδεκτού κάθε εμπράγματος αγωγής. Ενώ, δεν φαίνεται να υπάρχει καμία αναλογία, που επιβάλλεται να τηρείται, μεταξύ του νομοθετικά προστατευόμενου δικαιώματος του ατόμου και του σκοπού που το νομοθέτημα εξυπηρετεί. *ΠΠρΑθ 15203/2014 ΝοΒ 2015,56.*

7. – ... Η παραπάνω ρύθμιση του άρθρου 54Α παρ. 5 του Ν 4174/2013 συντελεί απλά σε άνιση μεταχείριση των

πολιτών του, από το ίδιο το κράτος, που τίθεται σε πλεονεκτική θέση έναντι αυτών, εξασφαλίζοντας πρωταρχικά και κύρια το δικό του δημοσιονομικό οικονομικό συμφέρον, συρρικνώνοντας το ατομικό δικαίωμα των πολιτών του σε εύκολη πρόσβαση στα δικαστήρια, την οποία θα έπρεπε να εγγυάται και όχι να χρησιμοποιεί τη Δικαιοσύνη και την ευχέρεια προσφυγής σε αυτήν ως μέσο πίεσης για την τακτοποίηση των φορολογικών υποχρεώσεων των πολιτών. Επιπλέον, η επιβολή φόρου ακίνητης περιουσίας, παράλληλα προς υφιστάμενους άλλους φόρους, δεν πρέπει να θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος της ιδιοκτησίας και δεν πρέπει να εξαρτά το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του πολίτη να προσφύγει στη Δικαιοσύνη από τις συγκεκριμένες φορολογικές του υποχρεώσεις. Διαφορετικά θα ελλοχεύει ο κίνδυνος ο υπερχρεωμένος ιδιοκτήτης να μην είναι σε θέση να προσκομίσει το ως άνω πιστοποιητικό και η εμπράγματο αγωγή του με την οποία ζητεί να προστατεύσει το δικαίωμα της κυριότητάς του, που του παρέχει άμεση, απόλυτη και καθολική εξουσία πάνω στο ακίνητο (άρθρα 973 και 1000 του ΑΚ), θα πρέπει να μην εκδικασθεί για λόγους μη ουσιαστικούς, αφού το δικαστήριο δεν θα υπεισέρχεται στην ουσία της ένδικης διαφοράς και έτσι ο πολίτης θα στερείται ουσιαστικά της εξουσίας να απαγορεύει απόλυτα κάθε επέμβαση τρίτου στο ακίνητό του χωρίς την άδειά του και θα βρίσκεται εκτεθειμένος και απροστάτευτος απέναντι στην αυθαιρεσία του οποιουδήποτε καταπατητή. Εν κατακλείδι, δεν θα μπορούσε μια καθαρά φορολογικού χαρακτήρα διάταξη, που δεν αφορά στην προστασία των συναλλασσομένων σε σχέση με τα ακίνητα ή δεν επιδιώκει την παροχή δικαστικής προστασίας, να αποτελεί ειδική διαδικαστική προϋπόθεση μιας εμπράγματης αγωγής και προαπαιτούμενο προκειμένου

να εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας. Άλλωστε, στόχος της δίκης πρέπει να είναι πάντοτε η έκδοση απόφασης επί της ουσίας και οι διαδικαστικές προϋποθέσεις πρέπει να έχουν σκοπό να εξασφαλίσουν την ομαλή και απρόσκοπτη ροή της διαδικασίας και να αποτελούν εγγυήσεις ορθής δικαστικής απόφασης. ΠΠρΑθ 15203/2014 ΝοΒ 2015,56.

8. – Τα ομόλογα και οι λοιποί τίτλοι, ενσώματοι ή άυλοι, δεν έχουν στις συναλλαγές περιουσιακή αξία ως πράγματα καθ' εαυτά. Λόγω, όμως, της περιουσιακής σημασίας των ενοχικών δικαιωμάτων, τα οποία κατά την οικεία νομοθεσία είναι συνδεδεμένα με κτήση τίτλων και συνίστανται σε χρηματικές απαιτήσεις οι οποίες, όταν καταστούν ληξιπρόθεσμες, γεννούν αξίωση που μπορεί να ικανοποιηθεί και δικαστικώς (ΑΠ 541/2011), ο ιδιοκτήτης τίτλων απολαύει συνταγματικής προστασίας, κατά το άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος («η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους»), εν όψει και του άρθρου 5 παρ. 1 αυτού. Η ακύρωση τίτλων, ωστόσο, δεν είναι απαλλοτρίωση κατά την έννοια του άρθρου 17 παρ. 2 του Συντάγματος, ώστε να εξαρτάται η νομιμότητα της στέρησης της ιδιοκτησίας από την καταβολή προηγούμενης, δικαστικώς προσδιοριζομένης, πλήρους αποζημίωσης. Διότι η παρ. 2 αφορά μόνο σε εμπράγματα δικαιώματα, όπως συνάγεται από τη διατύπωση αυτής (η οποία αναφέρεται και σε παραχώρηση δικαιωμάτων «επί άλλου ακινήτου») αλλά και επομένων παραγράφων του ίδιου άρθρου (βλ. αναφορά στην «κατάληψη» του απαλλοτριουμένου, κατά την παρ. 4 ή στην απώλεια προσόδων του απαλλοτριουμένου «ακινήτου» κατά την παρ. 5). ΣτΕ Ολ 239/2015 Ε7 2015,559.

Χ. Τσόγκας

ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτων 1
Ιδρύματα 1

Τόκοι 1

Χρόνος επαγωγής κληρονομιάς περιουσίας 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βίτσα Π. / Καλογριδάκης Ι. / Κατσογιάννου Χρ. / Μαυρομιχάλης Μ. / Φωτέας Σ. / Χατζηκωνσταντή Κ.: Διαγράμματα αστικού κώδικα, Νομική Βιβλιοθήκη. 2013. - Γεωργιάδης Α. / Γκουτζιαμάνης Ε.: Αστικός Κώδικας και ειδικοί αστικοί νόμοι. - Πελλένη-Παπαγεωργίου Α.: Το Ίδρυμα Ιδιωτικού Δικαίου, Β' έκδ. 2007. - Πουλιάνης Α.: Μεταβολή εκμετάλλευσης καταλειπόμενης περιουσίας.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Περί των ιδρυμάτων ορίζουν οι διατάξεις των άρθρων 108-121 του Αστικού Κώδικα, 121 ΕισΝΑΚ, του ΑΝ 2039/1939 «Περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως και κωδικοποιήσεως των νόμων περί εκκαθαρίσεως και διοικήσεως των εις το κράτος και υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλειπομένων κληρονομιών» όπως ισχύει, του Ν 1111/1972 «Περί φιλανθρωπικών σωματείων», Ν 3562/2007 «Έγκριση της σύστασης ιδρύματος με την επωνυμία "ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ, ΜΟΥΣΙΚΗΣ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ" και κύρωση του Οργανισμού του» (ΦΕΚ Α' 109). Απόφ. 12494/2004 Υπ.

Οικονομίας και Οικονομικών - Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας για το προσωπικό που απασχολείται στα πάσης φύσεως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα» (Κοινοφελή Ιδρύματα, Οργανισμοί, Σωματεία, Σύλλογοι, Κληροδοτήματα κ.λπ.) (σημ. κατ. αν 435/1968) ΦΕΚ Β' 1223/2004 ΔΕΝ 2004,1356. Απόφ. 12498/2004 Υπ. Οικονομίας και Οικονομικών, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Καθορισμός αποδοχών των Κοινωνικών Λειτουργιών που απασχολούνται στα ΝΠΙΔ, Νοσηλευτικά και λοιπά Ιδρύματα, ολόκληρης της Χώρας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα» (σημ. κατ. ΑΝ 435/1968) (ΦΕΚ Β' 1223/2004), ΔΕΝ 2004,1495. Εγγρ. 11220/20.4.2004 Υπ. Απασχολ. και Κοιν. Προστασίας (Γεν. Δ/ση Εργασίας) «Εφαρμογή ρυθμίσεως σε εργαζόμενους σε ίδρυμα υπό μορφήν ΝΠΙΔ (άρθρο 8 παρ. 2, 16 παρ. 2 Ν 1876/1990, ΑΝ 435/1968, ΚΥΑ 14763/29.5.2003, ΑΠ 1747/1998, ΑΠ 1326/1998, ΑΠ 1374/2001, ΑΠ ΟΛ 3/2002 ΔΕΝ 2004,819. Απόφ. 11498/2005 Υπ. Οικονομίας και Οικονομικών - Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας για το προσωπικό που απασχολείται στα πάσης φύσεως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Κοινοφελή Ιδρύματα, Οργανισμοί, Σωματεία, Σύλλογοι, Κληροδοτήματα κ.λπ.» (σημ. αμοιβή προσωπικού Δημοτικών Επιχειρήσεων - ΦΕΚ Β' 593/2005, ΔΕΝ 2005,710 επ.). Απόφ. 11500/2005 Υπ. Οικονομίας και Οικονομικών - Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας των εργαζομένων στα Ιδρύματα Ειδικής Αγωγής, που λειτουργούν ως ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα» (ΦΕΚ Β' 593/2005, ΔΕΝ 2005,717). ΚΥΑ 11500/2005 ΔΕΝ 2005, Π/340. Απόφ.ΥΠΟΙΚΟΙΚΑΠασχΚοινΠροστ 12191/2006: Καθορισμός όρων αμοιβής και εργασίας για το προσωπικό που απασχολείται σε πάσης φύσεως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Κοινοφελή Ιδρύματα, Οργανισμοί, Σωματεία, Σύλλογοι, Κληροδοτήματα ΦΕΚ Β' 1119, 17.8.2006 (σημ. διεθνής ρύθμιση). Απόφ.ΥΠΟΙΚΟΙΚΑΠασχΚοινΠροστ 12189/2006: Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας των δεικτοροανθοκπουρών που απασχολούνται στα πάσης φύσεως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ιδρύματα, Οργανισμούς, Σωματεία, Συλλόγους, Ενώσεις κ.λπ.) μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ΦΕΚ Β' 1194, 31.8.2006. Απόφ.ΥΠΟΙΚΟΙΚΑΠασχΚοινΠροστ 12193/2006: Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας των εργαζομένων στα Ιδρύματα Ειδικής Αγωγής που λειτουργούν ως ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ΦΕΚ Β' 1193, 31.8.2006). Απόφ.ΥΠΟΙΚΟΙΚΑΠασχΚοινΠροστ 12192/2006: Καθορισμός αποδοχών των Κοινωνικών Λειτουργιών που απασχολούνται στα ΝΠΙΔ, Νοσηλευτικά και λοιπά Ιδρύματα, ολόκληρης της χώρας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ΦΕΚ Β' 1194, 31.8.2006). Απόφ.ΥΠΟΙΚΟΙΚΑΠασχΚοινΠροστ 49524/2362/2008: Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας για το προσωπικό που απασχολείται στα πάσης φύσεως Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Κοινοφελή ιδρύματα, Οργανισμοί, Σωματεία, Σύλλογοι, Κληροδοτήματα κλπ) (ΦΕΚ Β' 1414/17.7.2008). Απόφ.ΥΠΟΙΚΟΙΚΑΠασχΚοινΠροστ 49524/2362/2008: Καθορισμός των όρων αμοιβής και εργασίας των εργαζομένων στα Ιδρύματα Ειδικής Αγωγής που λειτουργούν ως ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ΦΕΚ Β' 1414/17.7.2008).

1. – Αν καταληφθεί με διαθήκη περιουσία σε ίδρυμα που δεν έχει ακόμη συσταθεί, το ίδρυμα επέχει κατ' αρχήν θέση άμεσου κληρονόμου, η δε κληρονομία επάγεται σ' αυτό κατά τον χρόνο θανάτου του διαθέτη. Αν όμως, στην διαθήκη το ίδρυμα ορίστηκε ως καταπιστευματοδόχος, η επαγωγή συντελείται κατά τον θάνατο του βεβαρυμένου με το καταπίστευμα. Αξιώσεις του ιδρύματος-καταπιστευματοδόχου επί των τόκων της κληρονομιαίας περιουσίας μετά την επαγωγή.

Τα ποσά που κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ως οφειλόμενη αποζημίωση λόγω αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ακινήτων, τα οποία έχουν περιέλθει σε ίδρυμα ως καταπιστευματοδόχο, είναι έντοκα. ΑΠ 514/2015 ΧρΙΔ 2015,592.

Στ. Σαπρή

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

(Βλ. και λ. Αλλοδαποί, Δίκαιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ομογενείς)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βρέλλης Σ.: Δίκαιο αλλοδαπών - Τα αλλοδαπά φυσικά πρόσωπα, έκδ. Β'. Νομική Βιβλιοθήκη. 2003. - Ο ίδιος: Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο. Νομική Βιβλιοθήκη. έκδ γ' 2008. - Βρέλλης-Βροντάκη Α. (επιμ.) / Τρύφωνας Ε. / Γεωργιάδου Μ. (συνεργ.): Δίκαιο Ιθαγένειας. Νομική Βιβλιοθήκη. 2005. - Η ίδια (επιμ.): Δίκαιο Ιθαγένειας. Νομική Βιβλιοθήκη. 2010. - Γραμματικάκη-Αλεξίου Αν.: Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. 2002. - Γραμμένος Στ.: Το Δίκαιο της Ελληνικής Ιθαγένειας. Αντ. Ν. Σάκκουλας. 2005. - Conrad C. / Jurgen Kocka (Hrsg.): Staatsbürgerschaft in Europa. Historische Erfahrungen und aktuelle Debatten. 2001. - Δεσσαρίδης Χ.: Ο Κώδικας Μετανάστευσης και ο Κώδικας Ιθαγένειας. Νομική Βιβλιοθήκη. 2015. - Κακκαλής Π. (επιμ.) / Τρύφωνας Ε. (συνεργ.): Δίκαιο Αλλοδαπών, έκδ. Γ'. Νομική Βιβλιοθήκη. 2009. - Καραγιάννης Τ.: Ο νέος Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας σε συνδυασμό με το νέο νόμο περί μεταναστεύσεως (Ν 3284/2004 και 3386/2005). Αντ. Ν. Σάκκουλας. 2005. - Καράκωστας Ι. (επιμ.), Τρύφωνας Ε. / Γεωργιάδου Μ. (συνεργ.): Ειδικό Αστικό Νόμοι. έκδ. Β'. Νομική Βιβλιοθήκη. 2006. - Κουτσουράδης Α.: Διεθνές Οικογενειακό Δίκαιο. Σάκκουλας. 2006. - Κυριακόπουλος Π.: Αρχαίο ελληνικό δίκαιο. 2002-2003. - Μπουχάγιαρ Κ.: Η αντιμετώπιση των φορολογικών διακρίσεων. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007. - Νικολόπουλος Γ.: Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως φορέας αντεγκληματικής πολιτικής. Το «πρόγραμμα της Χάγης» και η εφαρμογή του. Νομική Βιβλιοθήκη. 2008. - Παπαθεοδώρου Θ.Π.: Νομικό Καθεστώς Αλλοδα-

πών. Νομική Βιβλιοθήκη. 2010. - Παμπούκης Χ. (επιμ.) / Βασιλοπούλου Β. (συνεργ.): Κώδικας Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2009. - Παπασιώπη-Πασιά Ζ.: Δίκαιο Ιθαγένειας. 7η έκδ. 2004. - Παπαχρίστου Θ. (επιμ.), Τρύφωνα Ε. (συνεργ.): Αστική Νομοθεσία. Νομική Βιβλιοθήκη. 2006. - Πουλαράκης Ε. / Ψωμάδη Ε.: Δίκαιο Αλλοδαπών. Ερμηνεία & Νομολογία κατ' άρθρο - Υποδείγματα με σχόλια και παρατηρήσεις. Νομική Βιβλιοθήκη. Β' έκδ. 2010. - Σπυριδάκης Μ.: Ελληνική Ιθαγένεια. Αντ. Ν. Σάκκουλας. 2007. - Χατζηνικολάου Ν.: Αλλοδαποί. Νομική Βιβλιοθήκη. 2009.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

- Παπαδοπούλου Τ.: Η ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έννοια, εξελίξεις και προκλήσεις, ΕΜΕΔ 2015, 17. - Σταυρουλάκη Ε.: Επισκόπηση Βασικών τροποποιήσεων του Κώδικα Μετανάστευσης και του Κώδικα Ιθαγένειας με τον Ν 4332/2015, Συνήγορος τ. 110/2015, 66.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Η ιθαγένεια διέπεται από τις διατάξεις του **Ν 3284/2004** «Περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγενείας», ο οποίος τροποποιήθηκε από τον **Ν 3838/2010** (ΦΕΚ Α' 49/24.3.2010) και το **Ν 3870/2010** (ΦΕΚ Α' 138/9.8.2010) και το **Ν 4332/2015** (ΦΕΚ Α' 76/9.7.2015). Σχετικοί και οι **Ν 3386/2005** (Υπήκοοι τρίτων χωρών), όπως τροποποιήθηκε με τους **Ν 3536/2007**, **3613/2007** και **3731/2008**. Επίσης οι **Ν 1438/1984**, **Ν 2130/1993**, **Ν 2503/1997** και **Ν 2467/1998** (άρθρο 1 παρ. 1), **Ν 2623/1998**, καθώς και ο **Ν 3068/2002** (Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, ιδίως του άρθρου 15 παρ. 3 εδ. γ'). Για την **ευρωπαϊκή ιθαγένεια** προβλέπουν τα άρθρα **12** και **17-22 της ΣυνθΕΚ**. Βλ. επίσης **Ν 4018/2011** (ΦΕΚ Α' 215/30.9.2011) «Αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας, ρυθμίσεις θεμάτων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Εσωτερικών», αλλά και **Ν 3907/2011** «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κανόνες και διαδικασίες στα κράτη - μέλη για την επιστροφή των παρανόμων διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 7/26.1.2011).

1. – Μη νομίμως προέβη η Διοίκηση στην ανάκληση της διαπιστωτικής της ελληνικής ιθαγένειας των αιτούντων αποφάσεως και ακυρώθηκε η ανακλητική πράξη της Περιφέρειας. Έκδοση του 3/2014 Πρακτικού του Συμβουλίου με το οποίο κλήθηκε η Διοίκηση να συμμορφωθεί στην ως άνω απόφαση (αφού οι ενέργειες της δεν συνιστούσαν συμμόρφωση). Από τα στοιχεία που απέστειλε η Διοίκηση στο Συμβούλιο μετά την έκδοση του 3/2014 Πρακτικού προκύπτει έκδοση απόφασης περί ακύρωσης της πράξης της περιφέρειας με την οποία είχε ανακληθεί η διαπιστωτική της ελληνικής ιθαγένειας των αιτούντων νομαρχιακή απόφαση (δεν συντρέχει νόμιμος λόγος ανάκλησης της αρχικής απόφασης περί διαπίστωσης της ελληνικής ιθαγένειας των αιτούντων). Το Συμβούλιο διαπιστώνει εν τέλει ότι δεν συντρέχει περίπτωση μη συμμόρφωσης της Διοίκησης προς την ΣτΕ 376/2011. ΣτΕ 20/2014 (Τριμ. Συμβ.) ΕΜΕΔ 2015, 71 (περίλ.).

2. – Ο ζητών να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια παλιννοστών ομογενής οφείλει με την αίτησή του να αναφερθεί διεξοδικώς και κατά τρόπο συγκεκριμένο στα πραγματικά περιστατικά που αποδεικνύουν την ελληνική του καταγωγή, προσκομίζοντας και τα αναγκαία δικαιολογητικά για την τεκμηρίωσή τους. Σε περίπτωση δε που διαπιστωθεί ότι έστω και ένα από τα υποβληθέντα δικαιολογητικά είναι πλαστό ή παραποιημένο, ανεξαρτήτως της συνδρομής ή μη υπαιτιότητας στο πρόσωπο του ενδιαφερομένου, η Διοίκηση δικαιούται να απορρίψει το αίτημα με την αιτιολογία ότι δεν απεδείχθη η κρίσιμη ιδιότητα του παλιννοστούντος ομογενούς. Εξάλλου, κατά τις γενικές αρχές περί ανακλήσεως των διοικητικών πράξεων οι παράνομες διοικητικές πράξεις μπορούν να ανακαλούνται εντός ευλόγου χρόνου, ο οποίος κρίνεται εκάστοτε

αναλόγως των συνθηκών της συγκεκριμένης περιπτώσεως και ο οποίος πάντως, ελλείψει αντιθέτου ρητής διατάξεως, είναι πέντε τουλάχιστον έτη από την έκδοση της ανακαλουμένης πράξεως, σύμφωνα με το άρθρο μόνο του ΑΝ 261/1968 δεν απαιτείται δε στην περίπτωση αυτή η επίκληση λόγου δημοσίου συμφέροντος ή υπαιτιότητας του ενδιαφερομένου κατά την έκδοση της ανακληθείσας πράξεως. Σε περίπτωση δε που έχει ήδη εκδοθεί πράξη διαπιστώσεως της ιθαγενείας, η Διοίκηση δικαιούται να επανέλθει και, βασιζόμενη στο αντικειμενικό δεδομένο της πλαστότητας ή παραποιήσεως ενός ή περισσότερων δικαιολογητικών, να την ανακαλέσει με την ίδια αιτιολογία. Η ανάκληση της διαπιστωτικής της ελληνικής ιθαγένειας πράξεως, κατά τις διατάξεις του άρθρου 7 του Ν 2130/1993, λόγω ελλείψεως των αντικειμενικών προϋποθέσεων εφαρμογής τούτων, δεν συνιστά αφαίρεση ιθαγενείας, κατά το άρθρο 4 παρ. 3 του Συντάγματος, και, επομένως, δεν κωλύεται από την συνταγματική αυτή διάταξη. ΔΕΦΑΘ 886/2015 (ακυρ.) ΕΜΕΔ 2015, 59 (περίλ.).

3. – Η μεταβατική διάταξη του άρθρου 8 παρ. 1 του Ν 1438/1984 έχει την έννοια ότι εάν, κατά τον χρόνο της γεννήσεως του τέκνου, η μητέρα είχε απολέσει την ελληνική ιθαγένεια, την οποία είχε κατά την τέλεση του γάμου από τον οποίο γεννήθηκε το τέκνο, η δυνατότητα αποκτήσεως της ελληνικής ιθαγενείας παρέχεται στο τέκνο, μόνον εφ' όσον η ως άνω απώλεια της ελληνικής ιθαγενείας της μητέρας είχε επέλθει συνεπεία του γάμου της με αλλοδαπό, σύμφωνα με τις προ του Ν 1438/1984 ισχύουσες διατάξεις, και όχι συνεπεία άλλου γεγονότος. Η αυτή δε έννοια πρέπει να αποδοθεί, μετά την κατάργηση της διατάξεως αυτής με το άρθρο 72 περ. Β' του Ν 2910/2001, και στην, ταυτόσημη ως προς τις

προϋποθέσεις αποκτήσεως της ελληνικής ιθαγενείας, πάγια πλέον ρύθμιση που θεσπίσθηκε με το άρθρο 69 παρ. 6 του νεώτερου τούτου νόμου. Εφ' όσον η απώλεια της ελληνικής ιθαγενείας της μητέρας του αιτούντος δεν επήλθε συνεπεία του γάμου της με αλλοδαπό, κατά τις προ του Ν 1438/1984

ισχύουσες διατάξεις, νομίμως η Διοίκηση αρνήθηκε να πιστώσει ότι ο αιτών απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια, κατά την παρ. 6 του άρθρου 69 του Ν 2910/2001. ΣτΕ 2674/2014 ΕΜΕΔ 2015,44.

Χ.Τσόγκας

ΙΣΟΒΙΑ ΠΡΟΣΟΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Βιδάκης Δ.:** Στοιχεία Αστικού Δικαίου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2005. - **Καράκωστας Ι.:** Αστικός Κώδικας (συν. Μ. Γεωργιάδου/Ν. Παππά/Π. Πολιτάκη). Νομική Βιβλιοθήκη. 2006. - **Ο ίδιος:** Αγωγές και Αιτήσεις Αστικού Δικαίου & Άμυνα Εναγομένου. Νομική Βιβλιοθήκη. 2007. - **Ο ίδιος:** (συν. Ε. Τρύφωνα / Κ. Λαγού). Ειδικοί Αστικοί Νόμοι. Νομική Βιβλιοθήκη. 2006. - **Ο ίδιος:** Αστικός Κώδικας [Ερμηνεία-Σχόλια-Νομολογία]. Νομική Βιβλιοθήκη. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. - **Καρατζά Λ.:** 4 Κώδικες συν 37, έκδ. 45η. Νομική Βιβλιοθήκη. 2016. - **Κατράς Ι.:** Εξάβιβλος. 2010. - **Νασίκα Α.** (επιμ.): Αστικός Κώδικας και Εισαγωγικός Νόμος. 2009. - **Παντελίδου Κ.:** Αστικός Κώδικας και Ειδικοί Αστικοί Νόμοι. 2009. - **Παπαστερίου Δ.:** Αστικό Δίκαιο (Επιτομή). 2010. - **Τριάντος Ν.:** Αστικός Κώδικας. Ερμηνεία κατ' άρθρο. Νομική Βιβλιοθήκη. 2009.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Η έννοια της ισόβιας προσόδου καθορίζεται στο άρθρο 840 ΑΚ. Είναι ενοχική σύμβαση και καταρτίζεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο. Εκχωρείται και κατάσχεται ελεύθερα εκτός και αν υπάρχουν διαφορετικές συμφωνίες, σύμφωνα με το άρθρο 843 ΑΚ. Σχετική είναι και η διάταξη 1181 ΑΚ που καθορίζει τα δικαιώματα του επικαρπωτή ισόβιας προσόδου.

ΙΣΟΤΗΤΑ

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Άδειες λειτουργίας ραδιοφωνικών σταθμών 17
Αρχή ισότητας 2
Γιατροί ΕΣΥ 1, 2
Γιατροί ΙΚΑ 1, 2
Γυναικών αποκλεισμός από τις Ένοπλες Δυνάμεις 10
Διαγωνισμός Ειρηνοδικών 4, 5, 6
Εκπαιδευτικών διορισμοί 15

Επίδομα αυξημένης επιχειρησιακής ετοιμότητας 8
Επιλογή προϊσταμένου διεύθυνσης 9
Επιμέσθιο ειδικό εκπαιδευτικών 3
Ισότητα 1
Κομμάτων χρηματοδότηση 7
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου 18
Παροχή εφάπαξ βοηθήματος 13
Πίνακες αναπηρωτών 15

Πρόσβαση στις δημόσιες λειτουργίες 16
Πυροσβεστικό προσωπικό 8
Στρατιωτικές Σχολές 16
Συμβολαιογράφοι 4, 5, 6
Τεχνικοί Τύπου 11, 12
Τίτλοι εκδόσεως ή εγγυήσεως του Ελληνικού Δημοσίου 18
Φροντιστήρια ξένων γλωσσών 14

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Αγαλλοπούλου Ν.:** Παραβιάσεις της αρχής ισότητας των δύο φύλων στις εργασιακές σχέσεις. 1992. - **Αναγνώστου Α. / Δεδούλη Ε. Γαληνού:** Η ισότητα των φύλων στην κοινωνική προστασία, Νομική Βιβλιοθήκη. 2008. - **Αντωνίου Θ.:** Ισότητα εντός και διά νόμου. Μία συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 4 παρ. 1 Συντ. 1998. - **Βλαστός Σ.:** Ισότητα και ίση μεταχείριση στις εργασιακές σχέσεις. 1998. - **Γεωργιάδου Ν.:** Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων (άρθρο 22 παρ. 1β' Συντ.). - **Γιαννακούρου Σ.:** Η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών κατά το κοινοτικό και το ελληνικό εργατικό δίκαιο, Α. Σάκκουλα, Αθήνα 2008. - **Καλτσόγια-Τουρναβίτη Ν.:** Υποαντιπροσώπηση γυναικών και δημοκρατία. Η συνταγματικότητα των θετικών μέτρων για την ενδυνάμωση του ρόλου των γυναικών στη δημόσια ζωή. - **Ράικος Α.:** Γενική Πολιτειολογία και Συνταγματικό Δίκαιο, том. III, Θεμελιώδη Δικαιώματα, 4η έκδ. Νομική Βιβλιοθήκη. 2011. - **Χρυσανθάκης Χ.:** Σύνταγμα (τσέπης). 2η έκδοση. Νομική Βιβλιοθήκη. 2016.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Τα θέματα της ισότητας στο μεν δίκαιο ευρωπαϊκής ένωσης ρυθμίζονται από τα άρθρα **157 ΣΛΕΕ, 2 ΣΕΕ, 3 § 3 ΣΕΕ και 9 ΣΕΕ, 4 παρ. 1, 22 παρ. 1 του Συντ.** και το Ν 1414/1984. **Ν 3304/2005** Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, **Ν 3896/2010** Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης - Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006 και άλλες συναφείς διατάξεις (ΦΕΚ Α' 207/8.12.2010).

1. – Η αρχή της ισότητας, την οποία καθιερώνει το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελεί συνταγματικό κανόνα που επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες. Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την ενάσκηση της νομοθετικής λειτουργίας όσο και τη διοίκηση, όταν θεσπίζει κατά νομοθετική εξουσιοδότηση κανονιστική ρύθμιση. Η παραβίαση της συνταγματικής αυτής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του κράτους δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας εκάστου με ίσους όρους. Κατά τον δικαστικό αυτό έλεγχο, ο οποίος είναι έλεγχος ορίων και όχι έλεγχος της ορθότητας των νομοθετικών επιλογών, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη και στην κανονιστικώς δρώσα διοίκηση η ευχέρεια να ρυθμίζουν με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, που συνδέονται με κάθε μια από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές, με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, που βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρυθμίσεως. Πρέπει όμως η επιλεγόμενη ρύθμιση να κινείται μέσα στα όρια, τα οποία διαγράφονται από την αρχή της ισότητας και τα οποία αποκλείουν την εκδήλωση άνιση μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες ή την αυθαίρετη εξομοίωση προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες. Τόσο οι γιατροί πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης του ΕΣΥ όσο και οι νοσοκομειακοί γιατροί πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης του ΙΚΑ αποτελούν, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 24 παρ. 2 του Ν 1397/1983, μόνιμους δημόσιους λειτουργούς, που απαγορεύεται να ασκούν παράλληλα την ιατρική ως ελεύθερο επάγγελμα ή να είναι ιδιοκτήτες ιδιωτικής κλινικής και γενικώς να ασκούν οποιοδήποτε άλλο επάγγελμα. Και οι δύο κατηγορίες γιατρών έχουν παρόμοια προσόντα και διαδικασία επιλογής και διορισμού στις θέσεις τους, λαμβάνουν αντίστοιχες αποδοχές και, γενικά, υπάγονται στις ίδιες διατάξεις που αφορούν οικονομικά και επιστημονικά θέματα. *ΣτΕ Ολ 1997/2015 ΘΠΔΔ 2015,768.*

2. – ... Και ναι μεν ως προς τις συνθήκες άσκησης των καθηκόντων τους ή ως προς επιμέρους θέματα υπηρεσιακής καταστάσεως (άδειες, αποσπάσεις – μετακινήσεις, λύση υπηρεσιακής σχέσης) οι ανωτέρω δύο κατηγορίες γιατρών διέπονται από διαφορετικές διατάξεις, ενόψει όμως αφενός του ως άνω δημοσίου σκοπού, στον οποίο απέβλεπε η ρύ-

μιση των διατάξεων του άρθρου 29 του Ν 1579/1985, και των διατάξεων των μεταγενεστέρων νόμων που παραπέμπουν σ' αυτήν, και αφετέρου των προϋποθέσεων υπό τις οποίες ο νομοθέτης παρέσχε το εν λόγω κίνητρο της «επαγγελματικής αποκαταστάσεως», που έχουν ανωτέρω εκτεθεί, η επιπλέον προϋπόθεση που προστίθεται στην διάταξη του άρθρου 68 του Ν 2071/1992 από την εφαρμοστέα εν προκειμένω διάταξη του άρθρου 37 παρ. 15 του Ν 2519/1997, δηλαδή να υπηρετούσαν οι γιατροί σε άλλη θέση του ΕΣΥ πριν διορισθούν στην θέση του ΕΣΥ, την οποία χάνουν, αποκλείοντας από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 68 του Ν 2071/1992 τους γιατρούς, οι οποίοι πριν τον διορισμό τους στο ΕΣΥ υπηρετούσαν ως νοσοκομειακοί γιατροί πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης στο ΙΚΑ, αντίκειται στην συνταγματική αρχή της ισότητας διότι από την άποψη του ανωτέρω κινήτρου οι δυο αυτές κατηγορίες γιατρών τελούν υπό ουσιασώς όμοιες συνθήκες δεδομένου ότι είναι αδύνατη η επιστροφή και των νοσοκομειακών γιατρών του ΙΚΑ πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης στην θέση από την οποία παραιτήθηκαν προκειμένου να διοριστούν στο ΕΣΥ σε περίπτωση που χάσουν την θέση τους μετά από μακροχρόνια υπηρεσία στο ΕΣΥ λόγω εσφαλμένης ουσιαστικής αξιολογήσεως των προσόντων τους μη οφειλόμενη σε δικό τους πταίσμα ούτε σε παραπλάνηση εκ μέρους τους της Διοικήσεως. Προς άρση δε της αντιθέσεως αυτής και πραγμάτωση της επιβαλλομένης από το Σύνταγμα αρχής της ισότητας επιβάλλεται η εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 68 του Ν 2071/1992 χωρίς την ως άνω αντισυνταγματική και ως εκ τούτου μη εφαρμοστέα πρόσθετη προϋπόθεση της διατάξεως του άρθρου 37 παρ. 15 του Ν 2519/1997. Άλλωστε, μετά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο την εν λόγω δυσμενή διάκριση σε βάρος των νοσοκομειακών γιατρών πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης του ΙΚΑ κατήργησε ο ίδιος ο κοινός νομοθέτης με την διάταξη του άρθρου 10 παρ. 7 του μεταγενέστερου Ν 2955/2001, με την οποία παρέσχε το επίμαχο κίνητρο στους προερχόμενους τόσο από το ΕΣΥ, όσο και από το ΙΚΑ ή άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς (*μειοψ.*). *ΣτΕ Ολ 1997/2015 ΘΠΔΔ 2015,768 και 882 (παρ. Σ. Βλαχόπουλου).*

3. – Ενόψει της φύσεως και του σκοπού, για τον οποίο θεσπίσθηκε το επίμαχο επιμίσθιο εξωτερικού, το οποίο ελάμβαναν, κατά το κρίσιμο εν προκειμένω έτος 1996, οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής ελληνικών σχολείων της Βαυαρίας, προκειμένου να ανταποκριθούν, κατά τη ρητή διάταξη του νόμου, στην

ανάγκη αντιμετώπισης των ειδικών συνθηκών διαβίωσης σε κάθε χώρα, συνεπώς δε προς κάλυψη των δαπανών, στις οποίες αυτοί υποβάλλονται εξαιτίας της υπηρεσίας που τους έχει ανατεθεί, δεν επιτρέπεται, κατά τα άρθρα 4 παρ. 5 και 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος, να υπόκειται σε φόρο εισοδήματος, δεδομένου ότι έχει αποζημιωτικό χαρακτήρα. Το χαρακτήρα δε αυτό του εν λόγω επιδόματος δεν αναιρεί το γεγονός ότι παρέχεται ανεξάρτητα από την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων για τη διενέργεια δαπανών, διότι οι σχετικές δαπάνες είναι αναμενόμενες και άρρηκτα συνδεδεμένες με την υπηρεσία, την οποία ο εκπαιδευτικός προσφέρει ευρισκόμενος στην αλλοδαπή, καθώς και με το κόστος ζωής στη χώρα, στην οποία υπηρετεί, για το λόγο δε, άλλωστε, αυτό το ύψος του επιδόματος καθορίζεται για κάθε χώρα, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις του ως άνω ΝΔ με κριτήριο τις τοπικές συνθήκες διαβιώσεως (πρβλ. ΣτΕ Ολ 1840/2013, 4423/2011, 1341-2/2006, 2805/2005). Επομένως, ενόψει όσων έγιναν δεκτά στην 5η σκέψη, το εν λόγω επιμίσθιο, κατά το κρίσιμο εν προκειμένω έτος 1996, δεν ηδύνατο, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες συνταγματικές διατάξεις, να υπαχθεί σε φορολόγηση ως εκ της αποζημιωτικής φύσεώς του. Συνεπώς, οι ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 45 του Ν 2873/2000 με τις οποίες υπήχθη σε φόρο εισοδήματος το επίδοιο επιμίσθιο, καθώς και η προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 22 παρ. 1 του Ν 2954/2001, περί αναλόγου εφαρμογής των διατάξεων των παρ. 2 και 3 του άρθρου 45 του Ν 2873/2000, καθ' ό μέρος αναφέρονται στη χρήση 1996, αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 5 και 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος, και, ως εκ τούτου, είναι ανίσχυρες και μη εφαρμοστέες. ΣτΕ Ολ 1853-1857/2015 ΘΠΔΔ 2015,768.

4. – Από τις διατάξεις του Κώδικα Συμβολαιογράφων, που κυρώθηκε με τον Ν 2830/2000, προκύπτει ότι οι συμβολαιογράφοι ασκούν μεν δημόσιο λειτουργήμα, υπό την έννοια ότι λόγω του εμπιστευτικού του χαρακτήρα και της από απόψεως δημοσίου συμφέροντος σπουδαιότητάς του υπόκειται σε έντονη κανονιστική ρύθμιση, η οποία αφορά τόσο στην πρόσβαση όσο και στην άσκησή του, όμως εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους οι συμβολαιογράφοι διαθέτουν επαγγελματική ελευθερία και ασκούν το επάγγελμά τους υπό όρους ανταγωνισμού, επιλέγονται από τους πελάτες τους ελεύθερα, συνδέονται με αυτούς με σχέση εντολής, ευθύνονται προσωπικώς έναντι αυτών και αμείβονται με ιδιωτικές αμοιβές. (πρβλ. απόφαση ΔΕΕ της 24ης Μαΐου 2011, C-61/08, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας). Περαιτέρω, από τις προεκτεθείσες διατάξεις του άρθρου 25 προκύπτει ότι με τον Κώδικα αυτόν μεταβλήθηκε το προϊσχύσαν σύστημα διαγωνισμού υποψηφίων συμβολαιογράφων (ανά έδρα εφετείου) και καθιερώθηκε ενιαίος (πανελλήνιος) διαγωνισμός, ως πλέον αξιοκρατικός τρόπος πληρώσεως των κενών θέσεων. Όμως, ο περιορισμός των υποψηφίων συμβολαιογράφων να εκφράσουν την προτίμησή τους για μια μόνον ειρηνοδικειακή περιφέρεια εφετείου της χώρας, που προβλέπεται από την ανωτέρω διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 25 του Ν 2830/2000, όπως ισχύει μετά την αντικα-

τάστασή της με το άρθρο 11 του Ν 2993/2002, αντίκεινται στην αρχή της αξιοκρατίας και στην κατά το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος ελευθερία προσβάσεως στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου προσώπων που συγκεντρώνουν τα νόμιμα προσόντα. ΣτΕ Ολ 959/2015 ΘΠΔΔ 2015,490 και 769.

5. – ... Τούτο δε, διότι ο περιορισμός αυτός επιτρέπει τον διορισμό υποψηφίων με χαμηλότερη βαθμολογία από εκείνη που λαμβάνουν άλλοι συνυποψήφιοί τους, οι οποίοι, αν και διαγωνίζονται στα ίδια μαθήματα και επιτυγχάνουν καλύτερη επίδοση, παραμένουν αδιόριστοι, εξαιτίας του τυχαίου γεγονότος ότι εδήλωσαν, υποχρεούμενοι από τον νόμο, προτίμηση διορισμού σε ειρηνοδικειακή περιφέρεια εφετείου της χώρας για την οποία, κατόπιν της εκδόσεως των αποτελεσμάτων, αποδεικνύεται ότι απαιτείται υψηλότερη από την επιτευχθείσα βαθμολογία. Δεν προκύπτουν δε, από κανένα στοιχείο και ιδίως από την αιτιολογική έκθεση του Ν 2993/2002 και τις συζητήσεις στη Βουλή, οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι κατ' εξαίρεση θα δικαιολογούσαν τον επίμαχο περιορισμό κατά την πρόσβαση στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου, τόσο κατά το μέρος που αποτελεί δημόσιο λειτουργήμα όσο και κατά το μέρος που έχει χαρακτήρα ελεύθερου επαγγέλματος, με περαιτέρω συνέπεια να μην μπορεί να διαπιστωθεί ούτε το κατ' αρχήν συμβατό του σκοπού αυτού με τις συνταγματικές διατάξεις, ούτε, ακολούθως, και το αν με την επιβολή του περιορισμού αυτού τηρήθηκε η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας. Εξ άλλου, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, ο περιορισμός της υποβολής της αιτήσεως συμμετοχής στο διαγωνισμό για μια μόνον ειρηνοδικειακή περιφέρεια εφετείου της χώρας ωθεί πολλούς υποψήφιους να υποβάλλουν αιτήσεις στις περιφέρειες εκείνες στις οποίες προκηρύσσονται περισσότερες θέσεις, διότι σ' αυτές έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας. Οι θέσεις δε αυτές βρίσκονται, κατά τεκμήριο, στα μεγάλα αστικά κέντρα, με αποτέλεσμα να μην εκδηλώνει ενδιαφέρον αριθμός υποψηφίων για τις άλλες ειρηνοδικειακές περιφέρειες εφετείων της χώρας, στις οποίες οι προς πλήρωση θέσεις είναι λιγότερες, με επακόλουθο το ενδεχόμενο να παραμένουν στην περιφέρεια κενές προκηρυχθείσες θέσεις λόγω του συστήματος αυτού, γεγονός αντίθετο προς το δημόσιο συμφέρον. ΣτΕ Ολ 959/2015 ΘΠΔΔ 2015,490 και 769.

6. – ... Και ναι μεν το Δημόσιο και οι παρεμβαίνοντες συμβολαιογραφικοί σύλλογοι ισχυρίζονται ότι ο επίμαχος περιορισμός είναι ανεκτός κατά το Σύνταγμα, διότι αποβλέπει στην ορθολογική κατανομή των συμβολαιογράφων σε όλες τις ειρηνοδικειακές περιφέρειες της χώρας καθώς και στη στελέχωση ακόμα και των πιο απομακρυσμένων και δυσπρόσιτων περιοχών με συμβολαιογράφους που έχουν σοβαρή πρόθεση να παραμείνουν σε αυτές, δηλαδή έχουν τεθεί από το νομοθέτη προς εξυπηρέτηση λόγων δημοσίου συμφέροντος, οι ισχυρισμοί όμως αυτοί δεν δικαιολογούν τον επίμαχο περιορισμό. Και τούτο διότι ναι μεν ο ορισμός των θέσεων συμβολαιογράφων σε κάθε ειρηνοδικειακή περιφέρεια και η υποχρεωτική παροχή των συμβολαιογραφικών υπηρεσιών στην περιφέρεια του ειρηνοδικείου της θέσεως

του συμβολαιογράφου, αποσκοπούν, πράγματι, στην ορθολογική κατανομή των συμβολαιογράφων, ώστε να παρέχονται οι συγκεκριμένες υπηρεσίες οπουδήποτε ανά την επικράτεια, όμως με τον περιορισμό της υποβολής της αίτησης συμμετοχής στο διαγωνισμό για μια μόνον ειρηνοδικειακή περιφέρεια εφετείου της χώρας δεν εξασφαλίζεται, κατά την κοινή πείρα και λογική, η πλήρωση όλων των προκηρυχθεισών θέσεων, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα. Εξάλλου, για την διασφάλιση της παραμονής των συμβολαιογράφων στις έδρες στις οποίες έχουν διοριστεί ο ισχύων Κώδικας Συμβολαιογράφων περιέχει ρυθμίσεις που διασφαλίζουν την υποχρέωση αυτή. Οι ρυθμίσεις αυτές περιέχονται στο άρθρο 18 του Κώδικος το οποίο ορίζει ότι: «Οι κενές θέσεις συμβολαιογράφων καλύπτονται με διαγωνισμό και με μετάθεση. Με μετάθεση καλύπτεται ποσοστό μέχρι το είκοσι τοις εκατό (20%) των θέσεων που υπάρχουν μέχρι 31 Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους κάθε ειρηνοδικειακής περιφέρειας και το υπόλοιπο ποσοστό με διαγωνισμό...». Όπως επίσης και στο άρθρο 28 του ίδιου νόμου το οποίο αφ' ενός μεν καθορίζει ότι αρμόδιο όργανο για τις μεταθέσεις είναι το αρμόδιο κατά τόπον συμβούλιο των εφετών, αφ' ετέρου δε προσδιορίζει συγκεκριμένα κριτήρια, λαμβανόμενα υπ' όψιν κατά σειρά, τα οποία είναι: α) η αρχαιότητα, β) σοβαροί λόγοι υγείας, γ) η οικογενειακή κατάσταση του αιτούντος και δ) οι τίτλοι σπουδών (*μειοψ.*). Η ρύθμιση της διατάξεως της παρ. 3 του άρθρου 25 του Ν 2830/2000, όπως έχει αντικατασταθεί και ισχύει, είναι ανίσχυρη ως αντισυνταγματική και, επομένως, μη νόμιμος είναι και ο αντίστοιχος όρος της υπ' αριθμ. 32779/9.6.2010 προκηρύξεως του Γενικού Γραμματέα Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (497 Γ'/11.6.2010) που την επαναλαμβάνει. *ΣτΕ Ολ 959/2015 ΘΠΔΔ 2015, 769.*

7. – Η διάταξη του άρθρου 7α του Ν 3023/2002 είναι αντίθετη προς την αρχή της ισότητας και την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών (άρθρα 4 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος αντίστοιχα), διότι έχει «φωτογραφικό» χαρακτήρα, δεν θέτει δηλαδή γενικό και απρόσωπο κανόνα δικαίου, αλλά θεσπίσθηκε ειδικώς, προκειμένου να τύχει ατομικής εφαρμογής στην περίπτωση του αιτούντος πολιτικού κόμματος. Ανεξαρτήτως, όμως, του ότι η θέσπιση ενός ειδικού κανόνα δικαίου δεν καθιστά αυτόν εξ ορισμού αντίθετο προς το Σύνταγμα, εφ' όσον η εφαρμογή του εκτείνεται σε κάθε μελλοντική περίπτωση, ο προβαλλόμενος λόγος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Και τούτο διότι η ανωτέρω διάταξη ψηφίσθηκε μεν μετά την άσκηση ποινικής δίωξης και την έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης εις βάρος του αρχηγού της Κοινοβουλευτικής ομάδας, του Κοινοβουλευτικού εκπροσώπου και ενός βουλευτή του αιτούντος κόμματος, πλην όμως, όπως προκύπτει από το περιεχόμενό της, τη σχετική αιτιολογική έκθεση του νόμου και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, η ψήφισή της υπαγορεύθηκε από την ανάγκη αντιμετώπισης ενός σοβαρού δημοσίου προβλήματος, και μάλιστα όχι αποκλειστικά ελληνικού, του φαινομένου δηλ. της ανάπτυξης εγκληματικής δραστηριότητας εκ μέρους πολιτικών κομμάτων στα πλαίσια

της λειτουργίας αυτών. Εξ άλλου, η εφαρμογή του επιμάχου μέτρου της αναστολής της κρατικής χρηματοδότησης δεν εξαντλείται στην περίπτωση του αιτούντος κόμματος, αλλά εκτείνεται σε κάθε μελλοντική περίπτωση διαπίστωσης από τη Βουλή, στο πρόσωπο οποιουδήποτε πολιτικού κόμματος, της συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 7α του Ν 3023/2002, οι οποίες είναι αντικειμενικές και προϋποθέτουν προηγούμενη σχετική κρίση οργάνων εντεταγμένων στη δικαστική εξουσία, η οποία εκφέρεται στα πλαίσια της προβλεπόμενης από τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας διαδικασίας. *ΣτΕ Ολ 518/2015 ΘΠΔΔ 2015, 770.*

8. – Κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 31 παρ. 4 περ. β' του Ν 2768/1999, επιτρέπεται να θεσπισθεί, με την προβλεπόμενη από την εν λόγω εξουσιοδοτική διάταξη υπουργική απόφαση, μεταξύ άλλων, ανώτατο όριο δυναμένων να αποζημιωθούν ωρών νυκτερινής απασχόλησης ανά μήνα του πυροσβεστικού προσωπικού. Τούτο, προκύπτει ιδίως από το γεγονός ότι, αναφερόμενη η εξουσιοδοτική διάταξη στον «αριθμό των δικαιούχων» του επιδόματος, παρέχει την εξουσία στον κανονιστικό νομοθέτη να περιορίσει τον κύκλο των δικαιούχων του επιδόματος αυτού, με βάση αντικειμενικά κριτήρια, όπως είναι οι καλυπτόμενες με την χορήγηση επιδόματος ώρες νυκτερινής απασχόλησής. Αν ο νομοθέτης επιθυμούσε την χορήγηση του επιδόματος για όλη την εκάστοτε πραγματοποιούμενη νυκτερινή απασχόληση, δεν θα παρείχε εξουσιοδότηση για την δυνατότητα περιορισμού του κύκλου των δικαιούχων. Η ρύθμιση δε αυτή δεν αντίκειται σε οποιαδήποτε διάταξη του Συντάγματος ή συνταγματική αρχή, δεδομένου ότι η εισαγωγή, κατά την, καταρχήν, αναιρετικώς ανέλεγκτη κρίση του κανονιστικού νομοθέτη, ενός ανωτάτου ορίου πρόσθετων μηνιαίων απολαβών, για νυκτερινή απασχόληση των πυροσβεστών, γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια και, πάντως, με συνεκτίμηση του γεγονότος ότι οι διοικητές των Πυροσβεστικών Υπηρεσιών μπορούν, σε κάθε περίπτωση, να διαμορφώνουν τα μηνιαία προγράμματα νυκτερινής εργασίας, αναλόγως της δυνάμεως σε προσωπικό κάθε μονάδας, ώστε να τηρείται το θεσπιζόμενο από τον νομοθέτη όριο αριθμού ωρών εργασίας κατά την νύκτα που μπορούν να αποζημιωθούν. *ΣτΕ 3867/2014 ΘΠΔΔ 2015, 663 (παρ. Η. Κουβαρά).*

9. – Κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 10 του Ν 3584/2007, το δημοτικό συμβούλιο, στο οποίο ανατίθεται καταρχήν η σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση, κατά την κατάρτιση ή τροποποίηση των Οργανισμών των οικείων υπηρεσιών, προσδιορίζει, ανάλογα με το αντικείμενο των συγκεκριμένων οργανικών μονάδων και την ειδικότητα του κλάδου των υπαλλήλων, από ποιες κατηγορίες (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ) και από ποιους κλάδους κάθε κατηγορίας θα προέρχονται οι προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων κάθε υπηρεσίας, χωρίς να είναι υποχρεωμένο να ορίσει ότι οι προϊστάμενοι θα προέρχονται από όλες τις κατηγορίες ή από όλους τους κλάδους κάθε κατηγορίας και χωρίς να κωλύεται να εισαγάγει ρυθμίσεις διαφορετικές από εκείνες που ίσχυαν στο παρελθόν έστω και αν θίγονται υφιστάμενα δικαιώμα-

